

GLAS GORENJSKE

Ob prazniku delavske mladine v Kranju

Novim zmagam nasproti!

Franček Mirtič

OLJE P. PIRIHA

DRAGI TOVARIS TITO!

K TVOJI 63-LETNICI TI VSI GORENJC,
SE PRAV POSEBNO PA DELAVSKA MLADINA ZBRANA
NA ZBOROVANJU SLOVENSKE DELAVSKE MLADINE V KRANJU,
ISKRENO CESTITAMO

Z ZELJO, DA KOT DOSLEJ SE MNOGO LET
USPEŠNO VODIS NAŠE NARODE PO POTI MIRU IN NAPREDKA

Premalo mladine v DS in UO

Nekaj zapažanj o sodelovanju mladine v organih delavskega upravljanja v Trzinu

Ni naključje, da smo pričeli v podjetjih ponovno ustanavljati mladinske aktivne odbore, komiteje. To nam je narekovala nekajletna praksa in potreba po takih mladinskih organih, ki bodo lahko neposredno v proizvodnji sodelovali pri reševanju vrste vedno bolj rastočih proizvodnih in tudi drugih mladinskih problemov. Terenski mladinski aktivisti tega niso in ne bi mogli, pa tudi sicer se niso obnesli v taki meri kot smo pričakovali, ker niso nikdar popolnoma zaživeli.

Mladina bo morala v naši splošni borbi za dvig delovne storilnosti, za dvig proizvodnje, odigrati nadvse pomembno vlogo. Mladina — posebno naša — to lahko opravi, ker se zaveša, da je to splošna težnja našega političnega in ideološkega boja.

Ko ponovno snujemo mladinske organizacije v tovarnah, čakajo mladino nedvomno težke naloge. Prva taka pomembna naloga je predvsem uveljavljanje mladinske organizacije med delovnimi kolektivi in upravami podjetij, prav tako kot v organih delavskega

upravljanja, v delavskih svetih in upravnih odborih, kjer se je doslej premalo uveljavljala. Naj nam to ugotovitev podkrepe nekateri številke iz Trzina. V upravne odbore trziških tovarn in podjetij sta bila izvoljena le dva mladina in sicer v Tovarni Ipenke! Slika sodelovanja mladincev v delavskih svetih je le za spoznanje boljše. Delavski svet Tovarne usnja »Runo« šteje 21 članov, med katerimi ni nobene mladine (1); v Tovarni kos in srpov sta v delavskem svetu od 23 članov le 2 mladi-

dinca; v 31 članskem delavskem svetu tovarne obutve »Peko« sta prav tako le 2 mladinci; v delavskem svetu (15 članov) Tovarne pohištva je le en mladinec in v Tovarni Ipenke prav tako 15 članskem delavskem svetu 4 mladinci, medtem ko je v največjem podjetju v Trzinu, v BPT od 45 članov delavskega sveta le 7 mladincev.

Kaj nam povedo te številke? V prvi vrsti nam kažejo, da so delovni kolektivi posvečali vse premajhno skrb mladini, na drugi strani pa dejstvo, da v tovarnah ni bilo organizacije, ki bi se zavezala zanjo, ki bi takrat, ko so bile predlagane kandidatne liste za volitve v delavske svete, kandidirala tudi mladince.

(Nadaljevanje na 12. str.)

V nedeljo je veliki praznik vse slovenske mladine. V Kranju se bodo zbrali tisoči mladih delavcev in delavk ter ostala mladina iz vse Slovenije. To bo revija uspehov, ki jih je mladina Slovenije dosegla od osvoboditve do danes. Hkrati s tem pa bo zbor mladih v Kranju zunanji prikaz enotnosti mladega rodu Slovenije in njegove predanosti domovini in Titu. Mladina Slovenije bo s svojim praznikom v Kranju najčisteneje proslavila rojstni dan svojega velikega prijatelja in učitelja tovariša Tita.

Deset let nove Jugoslavije je za nami. Ta leta, ki bodo ostala za vedno zapisana na najsvežjih straneh naše zgodovine in zgodovine delavskega gibanja sploh, so neločljivo povezana z leti naše oborožene revolucije in borbe proti okupatorju. Vse to obdobje, začenši z vseljensko vstajo leta 1941 pa do danes, predstavlja eno samo vstrajno in nepretrgano pot pot borbe in žrtve, krvi in znoja, pot ustvarjalne prizadevanosti za lepše, srebnostnejše in bogatejše življenje nas vseh in še posebej mlajših rodov. Ker so nam na tej poti mnogokrat postavljali zapreke tisti krogi v svetu, ki ne vidijo radi socialistične Jugoslavije, ker smo morali premagovati tudi lastne težave, pomeni uspešen razvoj naše dežele vzgled vsem svobodoljubnim narodom v svetu.

Ko si danes po desetih letih nove Jugoslavije zastavljamo vprašanje, kako je mogoče, da smo v tako kratkem času ustvarili pogoje za novo družbeno ureditev, ki materialno in duhovno že bogati našo družbo, nam ni težko odgovoriti. Uspehi smo s prodorno silo zavesti, socialističnega prepričanja naših delovnih ljudi in še posebej mladine, ki je pod vodstvom Tita, Zveze komunistov in SZDL, zvesto izpolnjevala vse postavljene naloge.

Ocena tega, po vsebini tako velikega in bogatega desetletja socialistične Jugoslavije, ne bi bila popolna, če bi pozabljali na ustvarjalne napore mlade generacije, ki ji ni bilo žal mladosti, truda in naporov za srečo naših ljudi ter moč mlade socialistične domovine. Mladí rod Jugoslavije je bil in bo ostal v prvih vrstah borbe za uresničenje velikih idealov naše revolucije, zvest njenim velikim pridobitvam. To niso parolarske zagotovitve mladih Jugoslovanov, to ni samohvala ob pogledu na pretečena leta, to so dejstva, o katerih bodo govorili še znanerci, to so spomeniki, ki si jih je mladina sama postavila.

Ko ocenjujemo v grobih obrisih delež in vlogo mladine Slovenije v zadnjih letih naše socialistične graditve, potem moramo predvsem ugotoviti, da jo je vseskozi prevečala socialistična zavest in ljubezen do domovine. Le tako je mogoče razumeti delovni heroizem naše mladine, njene velike uspehe v proizvodnji, na delovnih akcijah, njeno prizadevanje za izobraževanje, njeno sodelovanje pri uresničevanju novih družbenih odnosov, skratka njeno zavzetost za vsestranski razcvet domovine. Ni slučajno, da tudi slovensko mladino niso omajala prizadevanja naših zunanjih sovražnikov, informbroja in zahodnih agentur, ki so bila očitno naperjena proti pridobitvam naše socialistične

skupnosti. Tudi reakcionarni ostanki stare družbe, protiljudski kler in v zadnjem času djilavščina, so doživljali poraz za porazom. Mladina je vse te sovražne pojave pobijala z besedo, z napredno mislijo, z vsakodnevnim praktičnim delom. Slovenska mladina, zrasčena v homogen kolektiv delovnih ljudi širom po naši domovini, je hrabro nosila breme naporov ter bila hkrati tudi že deležna prvih sadov našega velikega dela.

Mladina Slovenije, vključena v organizaciji Ljudske mladine, je vseh deset let vsklajevala svojo dejavnost s potrebami družbe in časa. Vse sile je posvetila temu, da bi čim boljše uresničila naš socialistični program. Domovina in Tito sta ji zaupala velike naloge. Te naloge je tudi dosledno izvedla in upravičila zaupanje Partije.

Kdo bi mogel pozabiti velika dela pri obnovi in graditvi domovine, ki jih je opravila naša mladina? Proge Brčko—Banovići, Samac—Sarajevo, Doboj—Banja Luka, Avtocesta, Novi Beograd, Mavrovo in še in še; to so imena in hkrati simboli poveljne generacije, ki jih naše ljudstvo ne bo nikoli pozabilo. 56.276 mladincev in mladink iz Slovenije je sodelovalo na delovnih akcijah zveznega pomena. Nič manj važne niso bile akcije sloven-

ske mladine v naši ožji domovini, na katerih je sodelovalo 15.000 brigadirjev in brigadir. Kje so potem še razne gozdne akcije, lokalna dela, vsi tisti milijoni delovnih ur, ki jih je slovenska mladina opravila pri obnovi in graditvi dežele!

Toda to ni vse. Mladi delavci in delavke v podjetjih in tovarnah, v rudnikih in na gradbiščih so se vključili v vsesplošno mladinsko gibanje za višjo proizvodnost, in to v času, ko smo bili v najtežjem gospodarskem položaju, ki so nam ga vsilili zunanji sovražniki socialistične Jugoslavije. Delavska mladina je tedaj prekosila sama sebe, njena zavestna požrtvovalnost je presegla vsa objektivna merila. Nad 60% mladine, vključene samo v letu 1950 v 780 mladinskih proizvodnih brigad, je tedaj presegalo delovne norme tudi do 200%. Leta 1949 je bilo 212 mladih delavcev in delavk proglašanih za večkratne udarnike. Kmečka mladina v tej delovni bitki ni stala ob strani. Samo leta 1949 se je vključilo 8114 fantov in deklet v težko industrijo ter izpopolnilo delovna mesta novih objektov težke industrije. Nepregledna vrsta števil in uspehov, ki jih je mladina Slovenije dosegla v sodelovanju z mladino bratskih republik v času naše poveljne graditve, lahko upravičeno navdaja slehernega (Nadaljevanje na 10. str.)

Pesem delavske mladine

MIHA KLINAR

Mi smo pesem, na pariških barikadah zapeta,
Mi smo kri, na ulicah Chicaga prelita,
Mi smo odsev oktobrskega bajoneta,
iz semen revolucij vznikla partizanska četa,
Mi smo rdeča zastava, nad svetom razvita

Mi smo žgoči plamen plavčev jeseniških,
Mi smo trda roka trboveljskih rudarjev,
Mi smo cement anhovskih cementarjev,
ostri skobelnik mizarjev šentviških,
težka sekira kočevskih drvarjev.

Mi smo čvrsti nosilni stebri Litostroja,
vrtalni svetri lendavskih naftnih poljan,
Mi smo nadaljevanje velikega boja!
Iz težkega dela, iz našega znoja
rdeče svetlika se v jutranji zarji dan.

Zato iz rdečega cinobra iztisnite živo srebro,
idrijski rudarji! Hrastniški steklarji,
napravite cevko barometru časa! Tako
da izmerimo dan naš že ob jutranji zarji
in damo svetu novi signal, kako
prebijemo čas in njegovo dušečo temo.

Iz src naših prižgimo svetu rdeče signale,
da v rdeči ljubezni bo zjasnil svoj temni obraz!
In — na vseh kontinentih bodo rdeče godbe igrale
in pozdravljale delavski čas.

Zato, vi tkalci iz Maribora, iz Kranja
in rdeči tkalci vsega sveta,
tkite zastave, da z njimi ljudje z dna
pozdravimo praznik, ki danes je sanja,
tkite zastave, rdeče ko kri srca!

Okoli ekvatorja bomo zastave ovili,
Razpeli v obe strani jih. Od tečaja do tečaja
vse meridiane z njimi pokrili
in takrat — in takrat ob pesmi rdečega maja
se delavci bomo združili.

INTERNACIONALA

V času, ko sta ilegalna Partija in SKOJ delovala preko Neodvisne delavske partije Jugoslavije in Zveze delavske mladine Jugoslavije, se je začelo utrjevati bratstvo med trboveljskim in jeseniškim proletariatom. Delavski zlet na Bledu julija 1923 je povezal mladino obeh delavskih središč in že oktobra 1923 je skupina trboveljskih mladincev ponovno obiskala Jesenice. Tisti dan so na Jesenicah prvič in zadnjič v bivši Jugoslaviji javno proslavili 6. obletnico Oktobrske revolucije. V veliko zadovoljstvo delavcev ta dan na proslavi ni bilo policije. Navdušeno pozdravljeni so se na odru pojavili trboveljski mladinci, nato pa je zavlada tišina in v pesmi, ki so jo peli mladinci, vedno bolj naraščala. Poslušalcom je zastajal dih. Ne zato, ker je bila ta pesem prepovedana. Zastajal jim je zaradi vedno bolj naraščajočega zanosa, Trboveljski mladinci so peli Internacionalo.

»Vstanite v suženjstvu zakleti, ki jarem vas teži gorja... Besede in melodija, da so vsa srca prisluhnila in vztrepetala. Kakor da bi svetel pramen reflektorja posijal v teptana srca in pozival: »Zdaj pravda stara k borbi sveti, vas kliče za prostost sveta. Ta svet krivičnosti razbijmo, do tal naj boj ga naš podre...« Da! Svet krivičnosti razbijmo! Kakor da bi človek gledal Stefana Weissa, ki ga orožniki spremljajo prve dni po Obznani do meje v izgon. Kakor da bi se v človeških dušah ponovno in z naglico odvijal film velikega železničarskega štrajka pred dvema leti in pol, sredi aprila 1920: množica kovinarjev pred jeseniško

Delavski dom na Jesenicah, kjer so se vzgajali revolucionarni kadri

postajo navdušuje omahljive jeseniške železničarje; oklopni vlak z vojniki pripelje; delavci razgaljajo prsi in kličejo: Streljajte! Vojaki pa si ne upajo. Vedo, da so mnogi delavci oboroženi. Mnogi med njimi pa so sami brezpravna raja in v delavcih vidijo brate. Vojaki nastanjeni na Jesenicah, so se celo ponudili delavcem v pomoč. Narednik Perič, doma s Senčurja pri Kranju, se jim je ponudil kot mitraljezec... Zakaj takrat ni bilo signala za revolucijo? Zakaj? Kaj so mislili takrat Sima Markovič in njegovi ljudje, sedeči v CK Partije. Po vsej Jugoslaviji je vrel takrat. Ljudstvo je upalo, kakor poje Internacionala: »...pató svoj novi svet zgradimo, bñli smo nič, bodimo vse.« Takrat, da takrat bi šlo. Tako pa so padli delavci na Zaloški cesti v Ljubljani; med njimi je obležal oče s petletno hčerko v naročju. Udarec je sledil udarcu. In prav te dni sede

»Nihče ne da nam odrešenja, ne carji, kralji in ne bog; osvoboditev iz trpljenja bo delo naših lastnih rok. Sami razbijmo jarem sužnji, ki tlačí nas že tisoč let; zdaj kujmo, bratje, kujmo družni človeštvu boljši, lepši svet.

Mi vse ustvarjamo na svetu, zato naj vse bo naša last; zato naj delavcu in kmetu pripada tudi vsa oblast. Ko vse lenuhe in tirane uniči naša trda pest, krivice bodo vse pregnane, svoboden rod vasí in mest.

Takrat, ko so trboveljski mladinci zapeli na Jesenicah Internacionalo, so jo Jeseničani prvič slišali. Se isti večer so jo peli vsi udeleženci te proslave, ki jih — za čudo — policija ni motila. Kmalu so jo znali tudi mnogi drugi delavci.

Bilo je leta 1929, nekaj dni pred nastopom monarhofašistične diktature. Jože Gregorčič in

MIHA KLINAR

Pastel

Ostre sonce blede mesece ríše,
črni dimniki v srebro štrlijo;
stvi dim željé nam piše
na oblake, ki bežijo.

Veter nam željé odnaša,
žalost v vsakem je obrazu,
skrb se vsepovsod oglašá,
k tlom nas stiska v belem mrazu.

Beli mraz drobi nam sanje:
ah, ne sanjaj o lepoti,
saj prekmalu po vsakdanje
sam umreš nekje v samotí.
(Jesenice 1939)

Bilo je leta 1936. Tekstilno delavstvo v Kranju je stavkalo. Petnajstletni fantič je stal na peronu Kranjske postaje in čakal vlak. S treh strani so ga opazovali starejši ljudje. Ze po obrazih si lahko uganil, da so policijski agenti. Ti so mladega fanta poznali, saj je bil starejši sin rdečega učitelja s Srednje Dobreve. Agenti so slutili, da je rdeči učitelj Stane Zagar vplivna osebnost v ilegalni komunistični stranki. Vendar mu niso mogli priti do živega, čeprav so ga pred kratkim obsodili pogojno na šest let zapora. Ničesar niso mogli najti pri njem, daši so se pri Zagarjevih na Dobravi v tistem času vrstile preiskava za preiskavo. Zagarji so odhajali vedno praznih rok.

Tudi petnajstletni fantič je poznal agente. Ze tretji dan se sučejo okrog njega isti obrzi. Ce ga preiščejo, ne bodo našli pri njem nič. Navodila stavkovnemu odboru, ki jih je napisal

zdoma. Potem pa se je vrnil. Fant je že spal. Sedel je zopet k zvezkom. A kmalu se je naslonil na naslonjač in razmišljal o svojem starejšem fantu, ki mu je bilo ime kakor njemu. Fant bo dober revolucionar, je s ponosom razmišljal. Potem pa je prižgal radio in na skali počkal Moskvó. Bila so poročila. Pazljivo je poslušal. Ob zaključku pa je zaigrala Internacionala. Zaje! ga je zanos. Ni se mogel premagati in zbudil je utrujenega fanta. Oba sta potem stala pred radijskim aparatom in z držanim dihom poslušala, dokler zvoki niso izzveneli. Oba je zajelo čustvo, ki sta ga sicer rada skrivala. Tokrat pa ga nista mogla in oba sta zašepetala: »Internacionala!«

Poteklo je mnogo let. V tem času je Stane Zagar starejši s pomočjo komunistov Ivana Bertoncija in Papeža pričel ustanovljati skojevsko organizacijo. Na Dobravi je zrasla močna sko-

1940. leta je bilo na Jesenicah veliko delavsko zborovanje. Gveril je Franc Leskošek-Luka

jevsko organizacija. In ti skojevci so jih ustanovili potem v Kroplu, v Otočah, v Lescah in v Kranju. Tako je zadnji dve leti pred vojno postala ilegalna skojevsko organizacija na kranjski gimnaziji, ki jo je ustanovil Stane Zagar mlajši, najvplivnejša na mladino, daši je le redko kdo vedel zanjo. Delovala je preko nacionalističnega društva »Jugoslovan«, v katerega vodstvo so prišli mladi komunisti. Skojevsko organizacija je dala pobudo za ustanovitev literarnega krožka kranjskih dijakov. V njem so sodelovali Viktor Gregorač, Tanja Sajovic, Nace Šumi, Danilo Ravnik, Stane Zagar, Iztok Zagar, Mikulš, Miha Klinar in drugi. Vodil ga je med mladino najbolj priljubljeni profesor Franc Šipic. Brata Zagarja sta zbrala v tem krožku mladino raznih prepričanj in jo usmerjala. Žal je vodstvo gimnazije ta krožek prepovedalo že po drugem sestanku. Kljub temu pa so se nekateri dijaki sestajali še vedno. Brata Zagarja in profesor Šipic so vanje vlivali novega duha. Vsi ti dijaki so se udeležili narodnoosvobodilnega boja. Viktor Gregorač je padel kot talec januarja 1942. leta. Tanja Sajovčeva je padla v zadnji ofenzivi na IX. kor-

oče, je bil že oddal. In zdaj se vrača domov.

Fantič ve, da ga agenti sumijo. Ce bi bila sedaj šola, bi ga ne. A so počitnice. Zato je sumljiv. Tudi na gimnazijo, kamor so Zagarjevi otroci zahajali, bodo prav gotovo o tem sporočili. In zdaj je »hora legalis«.

Vlak je pripeljal. Vstopil je. Za njim so vstopili tudi agentje. Torej ga bodo spremljali. Vstal je in šel v drugi vagon.

Komaj je čakal, da bo v Otočah izstopil. Toda proga med Joštom in Podnartom se vleče. Teče ob progi stisnjena k Savi pod Okroglim. Tam so pečine. Razmišlja, kakšen sloj tvorijo skale. V šoli se je učil pri zemljepisju. Ne more se domisliti, ker razmišlja istočasno o obrazih, ki ga ogledujejo že tri dni. Da, votlina je tam. Velika votlina pod Okroglim. Ilegalni partijski material bi lahko spravljali vanjo. To mora povedati očetu.

Agentje bodo prav gotovo izstopili v Otočah. Votlina pod Okroglim je pozabljena. Agen-

Iz stavke 1926. leta v Kranju. Na sliki: delavci iz tekstilne tovarne »Jugočeška« (sedaj »Iskra«), so zaplesali med stavko kolo na dvorišču tovarne

v ječi jeseniški komunisti, med njimi tajnik partijske organizacije Ciril Košir in blagajnik Franc Ravnik. Zaprli pa so tudi Koširjevo ženo in posestnika Rozmana z Bohinjske Bistrice, pri katerem je bila javka za ilegalno pot v inozemstvo. To pot so odkrili policijski agenti v tujini in javorniški žandarjski komandir Vodopivec, strastni nasprotnik komunistov, je akt s tem odkritjem priložil Koširjevi obtožnici. Saj se je v tem aktu imenovalo tudi ime tega javorniškega in jeseniškega komunistu.

Vse to in še nešteto drugih doživljajev krivice se je odvijalo v jeseniških ljudeh, ko so poslušali Internacionalo. Saj je pela tisto, kar so sami čutili:

nacionalne brigade. Borci španskih internacionalnih brigad so šli v boj, da uresničijo geslo:

»Ze se ljudstvo je zbralo,
v zadnji boj že hiti,
da z Internacionalo
prostost si pribori.«

Španska revolucija je propadla zaradi držav, ki so se branile dajati pomoč republiški Španiji in ki na drugi strani niso hotele preprečiti intervencije italijanskih in nemških fašistov, ki so pomagali na oblast krvniku španskega ljudstva Francu.

Narodni heroj Stane Zagar — organizator in politični vodja narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem. Padel je 18. marca 1942 pri Crugrobu nad Skofjo Loko

te bo potegnili. In res! V Podnartu je izstopil. oni pa so se peljali naprej.

Ko je prišel domov, je našel očeta pri praviljanju šolskih zvezkov. Povedal mu je, da ga že tri dni spremljajo agenti. Oče ni rekel nič. Sklenil pa je pri sebi, da bo poslal jutri drugega kurirja v Kranj. Za pol ure je odšel

pus. Stane Zagar, pokrajinski sekretar SKOJ za Gorenjsko, je padel med trinajstoročo v jami pod Okroglim. Profesor Franc Šipic, med mladino najbolj priljubljeni profesor na kranjski gimnaziji, pa je bil leta 1941 izseljen v Srbijo, kjer se je takoj pridružil osvobodilnemu gibanju in padel leta 1942 na sremški fronti.

Vstani, vsi vajni zakleti!

ZAČETKI NAPREDNEGA MLADINSKEGA GIBANJA

Nikogar ni bilo, da bi popeljal mladino v boj za delavsko oblast

Stalež delavstva v industrijskih podjetjih na Gorenjskem — na Jesenicah, na Javorniku, na Blejski Dobravi, v Mojstrani, v Trzinu, v Kropi, v Železnikih, v Kanjani — je ob izbruhu prve svetovne vojne močno upadel. Naj navedem samo primer največjega industrijskega podjetja na Gorenjskem — železarno Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Stalež delavstva v tem podjetju je od leta 1890, ko so pričeli na Savi (v današnji jeseniški železarni) obratovati novi obrati, iz leta v leto stalno naraščal. Leta 1910 je bila na primer zaposlenih pri KID 1811 delavcev. Izbruh svetovne vojne pa je zmanjšal ta stalež na 1225 delavcev. Moške in mladino, ki je morala v vojsko, so nadomestili starejši, za fronto nesposobni delavci, ter žene in needorasla mladina, ki je morala delati po dvanajst ur in še več dnevno in to ob pomankljivi preskrbi. Vodstvo tovarne je prevzela vojna uprava, ki je v teku vojne izpopolnjevala delovno silo z ruskimi, kasneje pa tudi z italijanskimi vojnimi ujetniki. Večino ujetnikov so tvorili mladi ljudje. Med njimi je bil posebno znan Rus Sitikov, ki se je kasneje na Jesenicah oženil in postal eden najvidnejših in najborbenejših jeseniških komunistov in ga je zato leta 1924 izgnala buržoazna oblast iz države.

Vojna utrujenost je iz leta v leto bolj segala na dežele avstroogradske monarhije pa tudi na druge vojskujoče se države. De-

lavstvo bi lahko vojno kaj hitro končalo, če bi ga ne izdal socialistični voditelj med sabo vojskujočih se držav in če bi imeli revolucionarno stranko, kakor so imeli v Rusiji boljševiško partijo, ki je 7. novembra 1917 pod Leninovim vodstvom uspešno vzela oblast v svoje roke. Revolucija ruskega proletariata je odjeknila tudi med delovnimi množicami vojskujočih se držav. Tako je na primer januarja 1918 napovedal dunajski proletariat stavko v protest proti mirovnim pogojem, ki so jih postavile centralne sile — avstroogrski in nemški imperializem — mladi sovjetski državi v Brestu Litovskem. To protestno gibanje je zajelo tudi druga avstroogradska industrijska mesta. Februarja so se uprli v Kotoru mornarji, večinoma jugoslovanskega porekla — na štiridesetih avstroogrskih ladjah. Vstajo so zadušile nemške podmornice. Znan je: upor vojakov 17. avstrijskega pešpolka, znanega pod imenom regiment »kranjskih Janezov«, ki so ga prav tako zadušili. (Življenje tega pešpolka je čudovito opisal pisatelj Prežihov Voranc v svojem »Doberdobu«. Op. ur.)

Mladina se je naveličala vojne in bežala v gozdove. »Zeleni kader« se je množil. Ni pa bilo organizacije, ni bilo revolucionarnega vodstva, ki bi že takrat med vojno prekrizalo imperialistične načrte o novi delitvi sveta in vplivnih področij. Socialistični voditelji — pravzaprav bi jih ne smeli več tako

imenovati — se niso menili za hotenje delavstva in trpečih delovnih ljudi na frontah. Protestne stavke v Avstro-Ogrski, ki sem jih že omenil, in nadalje stavke v Berlinu, kjer je stakovalo 500.000 delavcev, in v drugih nemških tovarnah, ki sosledile temu vzgledu, nadalje stavke v Franciji, kjer je na področju Loire stakovalo 150.000 delavcev, stavke proletariata velikih pariških tovarn, vse to je bilo mimo »socialističnih« vrhov II. internacionale.

Odmev Oktobrske revolucije je zajel tudi Gorenjsko. Delavci Kranjske industrijske družbe so večkrat ustavili delo in vdrli iz tovarne. Tudi oni so tvorili delček velikega stavkovnega in protestnega gibanja, ki sem ga prej omenil. Pomladi 1. 1918 je jeseniško delavstvo prvič vdrilo na ulico. Pri organiziranju te demonstracije je imela največ zasluga delavska mladina, ki se po pripovedovanju tov. Janeza Mlakarja, kasnejšega organizatorja partijske celice v Senčurju pri Kranju, za delo pri strojih tiste dni ni več brigala. Hodili so raje iz obrata v obrat in navduševali malo-dušne in boječneže za demonstracijo. Težkega posla niso imeli, ker je bilo takih, ki bi jim vojna ne presedala, le malo. Tako so organizirali vdor

na ulico in kar pred tovarno priredili demonstrativno zborovanje, ki ga nikomur niso prijavili.

Ta demonstracija je po pripovedovanju Janeza Mlakarja dvignila borbeni duh delavstva in se je ponovila ob praznovanju 1. maja leta 1918. Na manifestacijskem zborovanju je delavstvo zahtevalo konec vojne, mir, svobodo združevanja in delavske pravice. Ni pa še bilo čuti — po zaslugi socialnodemokratskih vrhov — zahteve po revoluciji in diktaturi proletariata.

Ko je stara avstroogradska monarhija propadla, se za delavstvo ni ničesar spremenilo, razen da se je spremenil zemljevid in je bila na tem zemljevidu začrtana tudi nova država na tvorba kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Nikogar ni bilo, da bi popeljal delavsko mladino in delavstvo v boj za delavsko oblast. Zato se je leta 1919, večina mladih revolucionarnih članov nekdanje socialnodemokratske stranke na Jesenicah odločilo za vstop v Socialistično delavsko partijo (komunistov). Od 1100 članov socialnodemokratske stranke jih je ostalo v njej komaj tretjina. Vsi drugi so se pridružili komunistom.

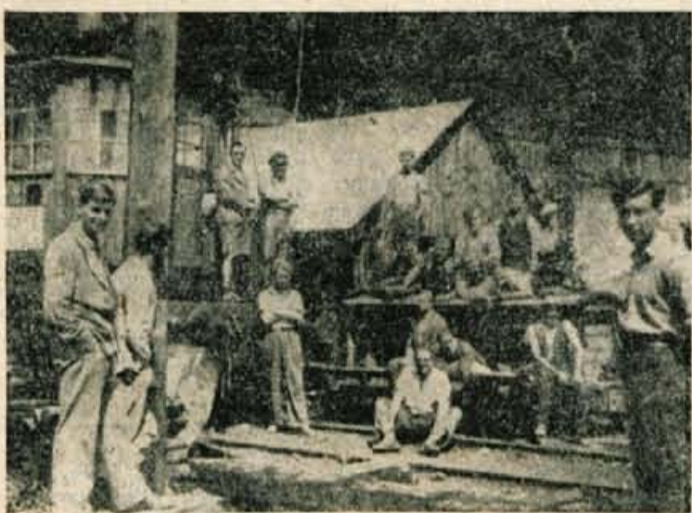

Izleti so služili za ilegalne sestanke KP. Jeseniški komunisti pri Peričniku leta 1937

M-ar

USTANAVLJA SE REVOLUCIONARNA MLADINSKA ORGANIZACIJA

Prvi organizatorji skojevske organizacije na Jesenicah

Jeseniški kovinar je jeklenel v boj za svoje pravice. Delavci v javorniških valjarnah so sprožili pod vodstvom komunistične partije znano jeseniško stavko julija 1935

MIHA KLINAR

Umirajoči delavec

Ti veš, moj sin, da je tvoj oče delal življenje vse in je skrbi tovoril na plečih svojih... Zdad, ko smrt se bela že bliža mi, bi rad se pogovoril.

Ne bom govoril ti o svoji tugi, o teži, naloženi mi v mladosti; saj tudi ti jo nosiš in vsi drugi, živeti v bedi in v solzah bridkosti.

Ko shodil si, so vrgli me na cesto; s prosjačenjem sem moral kruh služiti... Ne, nisem sam bil... Vrgli so nas šest sto, ker hrbtov nismo znali upogniti.

Saj še spominjaš štrajka se pred leti. Bil si fante. Kot drugi hodil v šolo. A ker smo stanovali v vlažni kleti, so gledali te zviška in oholo.

Se pomniš, ko po štrajku iznenada žandarji s silo v našo klet so vdrli

in videl si, kako tvoj oče pada, kako so ga na trda tla podrli, kako krvav je ležal pod kopiti, kako so ga vklelnili in odgnali, a tebe v šoli so vrstniki siti kot kaznjencevega sinu zmerjali.

Ne zabi tega! Ker samo trpljenje je bakla rdeča, ki nam kaže pota, razbija noč, dušečo nam življenje, razbija noč, kjer se šopiri znota.

Samo njen plamen vodil bo človeka in ga popeljal skozi zmot temine, dokler noči žar jutra ne preseka in zlati dan človeštvu ne zasine.

In še to, fant, ko oče ti umira: če moj si sin, na njihovi boš strani, ki jih življenje bje in prezira, na strani boš, kjer so ljudje teptani.

A če drugam bi vrglo te življenje, da tistim, ki bjo nas, bi se vdinjal, pozabil na krivice in trpljenje, te oče tvoj še v grobu bo preklinjal.

Lani je minulo 35 let, kar je bila na Konferenci zedinjenja v Zagrebu ustanovljena Zveza komunistične mladine Jugoslavije — (SKOJ) na pobudo študentov-komunistov. Zato ni nič čudnega, če najdemo tudi na Jesenicah ljubljanskega študenta Cirila Stuklja kot prvega organizatorja skojevske organizacije.

SKOJ so na Jesenicah ustanovili konec leta 1922 ali v začetku leta 1923. Ustanovili bi ga pa lahko že prej v legah. Če ne takoj po Konferenci zedinjenja, na kateri ni bilo nobenega jeseniškega mladince, pa vsaj leto kasneje po II. kongresu Socialistične delavske partije (komunistov), ki je zasedel junija 1920 v Vukovaru in na katerem je bil kot delegat jeseniške partijske organizacije Janez Smolej, poznejši renegat v klerikalne vrste. Toda do ustanovitve SKOJ na Je-

senicah takrat ni prišlo. Mimogrede naj omenimo, da je Janez Smolej jeseniške komuniste razočaral. Se preden je leta 1924 preselil v klerikalne vrste, so ga jeseniški komunisti poslali na kongres Komunistične internacionale, ki je zasedel na Dunaju. Po pripovedovanju še živečega jeseniškega komuniste Janeza Mlakarja, pa je vedel o tem kongresu le malo povedati. Kasneje leta 1925, ko je bil že v klerikalnih vrstah, so ga sicer zaprli zaradi nekdanjega širjenja komunistične literature, a se je pred sodiščem pokazal kot skrajno kapitalistični značaj.

Po tem seveda še ne moremo sklepati, zakaj Janez Smolej ni organiziral že leta 1920 skojevske organizacije na Jesenicah. Lahko rečemo samo to, da se je v revolucionarnih prvih po vojnih letih pridružil komunistom iz računarskih namenov, ker je kazalo, da bo tedaj izbruhnila revolucija in da se bo tako priboril boljši položaj. Res je, da je zaradi terorja po Obznani močno padlo število jeseniških komunistov. Toda ti se niso v organizaciji stili v ospredje, dočim se je Janez Smolej prerinil na vodilne položaje. Naj bo kakorkoli že, svoje dolžnosti, da bi po Vukovarskem kongresu organiziral skojevske organizacije, ni izpolnil.

Sele tik pred ustanovitvijo pollegalne Zveze delavske mladine Jugoslavije leta 1922, se je na Jesenicah ustanovila ilegalna skojevska organizacija. Pobudniki zanjo so bili Tonček in Bertič Vergelj, Josip Trebušak, Tinček Vister, Lovro Ažman, Ivan Mulej in Franc Regitnik. Mednje je večkrat prišel ljubljanski študent Ciril Stukelj.

Leta 1923 je bila zaradi ustanovitve pollegalnih organizacij Zveze delavske mladine in neodvisne delavske partije Jugoslavije, ilegalno komunistično delovanje nekoliko lažje, dasi je žandarmerija in policija stalno bedela nad delom teh organizacij in menda ni bilo meseca brez preiskave prostorov, v ka-

terih so te organizacije delale. Kljub temu pa se je v tem letu začela povezava med proletariatom posameznih industrijskih središč znova utrjevati s pomočjo raznih izletov, kulturnih in drugih družabnih prireditvev.

Tako so na primer 15. julija 1923 komunisti organizirali izlet kovinarjev, rudarjev in članov Zveze Svobod na Bled. Na predvečer tega izleta so v Delavskem domu na Jesenicah priredili sprejem na čast gostov s kratkim kulturnim programom. Navzoče je v imenu »Proletarske mladine« pozdravil tudi Ciril Stukelj, ki se je takrat zelo udeleževal v mladinskem revolucionarnem gibanju.

Nekaj dni po tem izletu je komisar železniške policije na Jesenicah, oficial Stepišnik, dal aretirati skupino jeseniških mladincev in jih osumil, da so organizirali na Jesenicah tajno mladinsko komunistično organizacijo. Med aretiranimi so bili že prej omenjeni tovariši Tonček in Bertič Vergelj, Josip Trebušak, Tinček Vister, Lovro Ažman, Ivan Mulej in Franc Regitnik. Dober mesec kasneje pa je ljubljanska policija pod istim sumničanjem aretirala visokošolca Cirila Stuklja in ga izročila sodišču pod obtožbo, da je on glavni organizator komunistične mladine na Jesenicah. Prvi hip bi človek mislil, da so ga izdali jeseniški mladinci, ki so že mesec dni čakali v preiskovalnem zaporu na obravnavo. Temu pa ni tako. Iz originalnih sodniških dokumentov, ki jih danes hrani arhiv ZKS, je razvidno, da je policija Stuklja že dalj časa opazovala in zasledovala. Ugotovila je, da se Stukelj ukvarja z revolucionarno publicistiko in da je stalni sodelavec lista »Proletarska mladina«. Tudi, ko je hodil na Gorenjsko, so ga med potjo zasledovali policijski agenti. — Kakor je razvidno iz ohranjenih originalnih policijskih zapisov, se je Stukelj nekajkrat zadržal v Delavskem domu na Jesenicah. Policijski

agenti so celo ugotovili, da je 15. julija prenočil pri Sitikovu, nekdanjem ruskem ujetniku, članu SDPJ(k) od leta 1919. (Aleksander Sitikov se je namreč oženil na Jesenicah. Bil je med najvidnejšimi jeseniškimi komunisti in so ga leta 1924 z ženo — Jeseničanko izgnali iz države.)

S temi ugotovitvami v rokah je ljubljanska policija aretirala Cirila Stuklja in ga izročila sodišču. Preiskovalni sodnik ga je hotel razkriti, češ da so ga izdali jeseniški skojevci. Jeseniške mladince pa so hoteli razkriti, češ da jih je izdal Ciril Stukelj. Toda jeseniški skojevci so kakor eden trdili, da sploh nimajo pojma o kakšni ilegalni mladinski komunistični organizaciji na Jesenicah, bodisi v tovarni ali izven tovarne. Ko so jih soočili s Stukljem, so odgovorili, da tega človeka še nikoli niso videli. Kljub temu, da so bili obsojeni na nekaj mesecev težke ječe, je ostala jeseniška skojevska organizacija nerazkrita.

O Cirilu Stuklju, ki se je takrat dobro zadržal, pa moramo resnici na ljubo povedati, da je kasneje kapituliral in se pridružil desničarskim socialnim demokratom. Njegovo ime srečamo kasneje kot ime predsednika Zveze Svobod. V vrhu te delavske kulturne organizacije so prevladali desničarji in Cirila Stuklja najdemo desetletje kasneje na Jesenicah v kaj žalostni vlogi, kot likvidatorja revolucionarne jeseniške Svobode. Kljub temu pa niti Stukelj niti Cvetko Kristan nista mogla zavreti revolucionarnega hotenja jeseniške delavske mladine. Nova generacija je skupaj s starimi revolucionarji in nekdanjimi skojevci ustanovila društvo »Enakost«, v katerem so se najvidneje udeleževali pokojni delavski pisatelj T. Cufar in pred nedavnim umrl jeseniški kulturni delavec Alfonz Oblak.

O skojevcih iz leta 1923 imamo žal, le te podatke. In še te smo vzeli iz ohranjenih sodniških arhivov. Nikogar med njimi danes ni več med živimi. MK

PADLI SO - da smo lahko zaživel

Tone Čufar

ČEPRAV NI BIL VEČ MLADINEC, ko je začel delati v jeseniški »Svobodi« in je bil sprejet v Partijo leta 1931, je njegovo kulturno in revolucionarno delo veljalo mladini. Spomnilo se samo njegove pesmi »Mi, proletarska mladina«, ki je v mladih delavcih širom po Sloveniji vzbujala vero v zmago revolucije in pripravljala pot narodnoosvobodilnemu boju.

Letos, če bi še živel, bi mu bilo pedeset let. Rodil se je 14. novembra 1905 na Jesenicah v revni delavski družini. Bil je pastir, mizarski vajenec in pomočnik, delavec v tovarni na Jesenicah in kasneje poklicni književnik in revolucionar. Težka mladost je puščala v delu mladega pesnika in pisatelja svojo sled. Razmišljanje o krivici ga je privedlo v revolucionarne delavske vrste in tu je našel svoj svet.

Ker mu ni bilo dano, da bi se šolal, je ves svoj prosti čas presedel ob knjigah in se tako izpopolnjeval v svojem pisateljskem poklicu. Delo med jeseniškim delavstvom ga je podžigalo, da je v svojem književnem delu upodabjal življenje delavstva in ga vzpodbujal k revoluciji. Njegove drame, ki so jih mnogokrat igrali v Delavskem domu, so delavce navduševale, razne socialdemokratske delavske »voditelje« in njim podobne pa razburjale. Kakšen

prah je vzbudila med njimi samo njegova drama »Polom«. Čufar je z njo zašel v živo in razburil ves socialdemokratski vrh in njegove poganjke v Sloveniji.

Njegovo delo je bilo v celoti posvečeno proletariatu. Delavstvo je slikal v književni reportaži »Februarska noč«, slikal ga v svojih dramah »Jutranja molitev«, »Razbiti brod«, »Komedijski Eks«, »Tragedija v kletih«, »Polom« itd. Svojevstvena je tudi njegova revolucionarna lirika. Skupaj z njegovimi črticami in novelami bi jo bilo treba zbrati in izdati v knjižni izdaji. S tem bi se najčastnejše oddolžili spominu postrvovalnega revolucionarja in delavskega pisatelja. V svojem zadnjem delu, romanu »Pod klavirjem« je Čufar upodobil jeseniškega človeka in jeseniški mlaj.

Čufar je bil idejni vodja partijske organizacije na Jesenicah. Se važnejše pa je njegovo vzgojno delo med jeseniškim delavstvom. Kdo bi naštel vsa njegova predavanja, ki jih je imel med delavci. Ko je zapustil Jesenice, so vsi začutili, da ga manjka. Tudi nasprotniki. Zato se je večkrat vračal in vzgajal kader revolucionarjev, ki so leta 1941 vžgali plamen ljudske vstaje in revolucije.

Leta 1941 je deloval v Ljubljani, dokler ga niso zajeli Italijani pri junijskih racijah 1. 1942. Niso ga spoznali in v kon-

centracijsko taborišče Gonars je prišel pod imenom Karl Strukelj, dokler se ni našel neki izdajalec in ga izdal.

Ko so ga Italijani hoteli izročiti Nemcem, je dne 10. avgusta 1942, ko so ga pripeljali v Št. Vid nad Ljubljano, skočil s kamiona in hotel pobegniti. Pokosil ga je okupatorjev rafal.

Taka je v kratkih obrisih pot revolucionarja, mladinskega vzgojitelja in delavskega pisatelja Toneta Čufarja, ki ga bo delavski razred ohranil v večnem spominu.

Matija Verdnik-Tomaž

Mesece pred polomom bivše Jugoslavije

RODIL SE JE 28. septembra 1916 v delavski družini na Jesenicah. Z osemnajstim letom so ga sprejeli v SKOJ. Ker se je naslednje leto — julija 1935 — pri organiziranju mladih delavcev v znani Javorniško-jeseniški stavki izkazal, so ga sprejeli z devetnajstim letom v Partijo. Deloval je nato največ v mladinskih vrstah in bil v tovarni sekretar ilegalne skojevške organizacije. Nekaj mesecev pred vojno so ga štirlindvajsetletnega internirali v Ivanjko.

Ko so maja 1941 zasedli Gorenjsko Nemci, so ga aretirali in ga zaprli v Begunje. Večino prvih zapornikov so Nemci izpustili junija 1941. Med njimi je bil tudi Moti (tako so klicali

Matijo domači in tovariši). — Pred vstopom v partizane — prve dni 1942 — je delal kot politični organizator na terenu. Zaradi organizacijskih in političnih sposobnosti je v partizanih opravljal važne in odgovorne politične funkcije.

Matija Verdnik-Tomaž je bil glavni organizator narodnoosvobodilnega gibanja in boja na Slovenskem Koroškem, kjer je deloval od septembra 1942 do 28. januarja 1944, ko so Nemci napadli štab Zapadno-koroškega odreda in OK KPS za Slovensko Koroško. V boju je bil ranjen. Čez tri dni je podlezel ranam. Zaradi zasluga v narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem Koroškem je bil odlikovan z Redom narodnega heroja.

Tiste mesece pred polomom bivše Jugoslavije je Cvetkovič-Mačkova vlada pripravljala popolno fašizacijo Jugoslavije. Da bi zavarovala uspešno nameravani pristop Jugoslavije k trojni osi Rim-Berlin-Tokio, je najprej razpustila vse delavske strokovne organizacije in sindikate ter jih hotela nadomestiti z Jugorasom, sindikatom, organiziranim po vzoru nacistične »Arbeitsfront«. Vlada se je zavedala, da bodo delavci, organizirani v naprednih delavskih strokovnih organizacijah, hoteli preprečiti sramotni podpis pakta z državami osi. Zato je v drugi polovici leta 1940 pripravila takozvana delovna taborišča, ki bi se s časom razvila v koncentracijska taborišča smrti, v katerih bi potem uničevali komuniste in protifašiste.

Mesece decembra 1940 in januarja 1941 leta so bile na Jesenicah številne aretacije revolucionarnih delavcev in antifašistov, ki so jih bivši oblastniki internirali v Bilečo, Ivanjico in druga podobna »delovna« taborišča. Pa tudi ljubljanski zapori so se polnili s komunisti. Tako so februarja 1940 gorjanski orožniki zaprli skupino jeseniških skojevcev, ki so imeli na Poljanah nad Jesenicami sestane, na katerem je imel govorniki Boris Kraigher. Aretirance so orožniki gnali najprej vkle njene v radovljiške zapore, nato pa so jih poslali v Ljubljano. Ko so jih gnali vkle njene na radovljiško postajo, je radovljiški advokat in kasnejši vojni zločinec dr. Albin Smajd organiziral radovljiške klerikalce, da so s kričanjem in pljuvanjem spremljali mučnje jeseniške komuniste do vlaka.

V Ljubljani so jeseniški skojevci zaman čakali na razpravo. Konec marca so zvedeli za združenje troosnega pakta in za padec Cvetkovič-Mačkove vlade. Iz zaporov pa so jih izpustili, ko je Nemčija napadla Jugoslavijo.

Kljub temu, da je oblast komuniste stalno preganjala, so se izpusteni mladi komunisti takoj — kakor mnogi jeseniški delavci — prostovoljno javili v vojsko. Prostovoljcev je bilo toliko, da je pokojni narodni heroj Boris Kidrič pri generalu vojni oblasti zahteval orožje za jeseniške delavce, da bi ti branili severno mejo. General pa je Kidričevo zahtevo odločno zavrnil. Komunistom, ki so se zavedali nevar. fašizma in so hoteli pred njim braniti celo buržoazno Jugoslavijo, ni zapal. Zaupal pa je nemškimi petokoloncem. Zato ni čudno, če je bivša Jugoslavija kapitulirala brez boja.

Jože Gregorčič

VSE NJEGOVO DELO je veljalo mladini, ko se je po prvi svetovni vojni umaknil iz Italije na Jesenice in našel svoj dom v Delavskem domu pri »Jeleni«. Kakor je Čufar posvečal svoje delo mladini na kulturnoprosvetnem področju, tako je Gregorčič deloval v delavskih športnih društvih. L. 1929 so ga skupno z mladinci, ki jih je učil neko simbolično vajo na besedilo in melodijo »Internacionales«, zaprli. Zaradi svojega delovanja v delavskih revolucionarnih društvih je le s težavo in precej pozno našel za-

poslitev v jeseniški tovarni. L. 1931 so ga sprejeli v Partijo.

Ko je v Španiji izbruhnila državljanska vojna, je ilegalno odšel tja. Boril se je v 15. internacionalni brigadi, v bataljonu Dimitrov pri Madridu, na aragonski fronti, na Extramadura, Teruelu, pred Saragoso in v Takaloniji. Zaradi hrabrosti in predanosti revoluciji je leta 1938 postal politični komisar bataljona. Odlikoval se je zlasti v bojih za Belcito, eno najmočnejših trdnjav, ki so jo držali fašisti.

Po porazu španske revolucije se je s svojim bataljonom februarja 1939 umaknil čez francosko-špansko mejo. Skupaj z drugimi španskimi borci je preživel dve leti po taboriščih v Franciji. S političnim delom je dvigal med tovariši revolucionarno moralo in jih prepričeval, da poraz v Španiji proletarske revolucije ne more zatreči in da je zato treba vztrajati.

Na poziv Komunistične partije Jugoslavije se je januarja 1940 zopet vrnil na Jesenice. V Marseillu se je vkrcal kot »slepi« potnik in v sedmih dnevih se je skril med premogom pripeljal v Split.

Po vrnitvi na Jesenice je živel polilegalno in pripravil komuniste na bližajoči se spopad s fašizmom.

Ko so Nemci zasedli Jesenice,

Is taborišča interniranih španskih borcev v Franciji. Na levi: v športni majici Jože Gregorčič

se je tako umaknil v ilegalno. Dvanajstega aprila 1941 je organiziral vojni komite, ko pa je Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, je organiziral partizanske edince na Gorenjskem. Bogate španske izkušnje so mu sedaj koristile na domačih tleh. Postal je prvi komandant 1. grupe odredov. Epopeja prvih partizanskih bojev na Gorenjskem je njegovo delo. Padel je 9. septembra 1942 v bojih z Nemci na Jelovici.

Gregorčičeva smrt, ki so jo Nemci razglasili s posebnim lepakom, je bila za partizanstvo na Gorenjskem velika izguba. Saj vse do leta 1944 na Gorenjskem ni bilo tako velikih in obsežnih borb, kakor so bile tiste, ki jih je vodil on. Tega narodnega heroja bodo Slovenci, zlasti pa gorenjsko ljudstvo ohranili v trajnem spominu.

proti fašistu Francu. Tudi Ferdo je sklenil, da odide. Prišel pa je samo do Podrožice na Koroškem. Dogovorjene zveze ni bilo in Ferdo se je moral vrniti. Toda pot v tovarno mu je bila odslej zaprta. Ferdo si je le s težavo našel delo pri železnici. Nekaj mesecev pred porazom bivše Jugoslavije so ga zaprli. Skupno s skupino jeseniških skojevcev je bil zaprt vse do napada Nemčije na Jugoslavijo. Sele takrat jih je bivša oblast izpustila. Vsi so se takoj prostovoljno javili v vojsko. Ko je Jugoslavija razpadla, je po nalogu Jožeta Gregorčiča skupno s skojevci zbiral orožje, ki ga je odvrgla jugoslovanska vojska. 22. junija 1. 1941, na dan napada na Sovjetsko zvezo, je odšel v partizane. V prvem odprtem partizanskem spopadu z Nemci pa je skupno s Ferdom Arzenškom žrtvoval svoje življenje za svobodo delavskega razreda.

proti fašistu Francu. Tudi Ferdo je sklenil, da odide. Prišel pa je samo do Podrožice na Koroškem. Dogovorjene zveze ni bilo in Ferdo se je moral vrniti. Toda pot v tovarno mu je bila odslej zaprta. Ferdo si je le s težavo našel delo pri železnici. Nekaj mesecev pred porazom bivše Jugoslavije so ga zaprli. Skupno s skupino jeseniških skojevcev je bil zaprt vse do napada Nemčije na Jugoslavijo. Sele takrat jih je bivša oblast izpustila. Vsi so se takoj prostovoljno javili v vojsko. Ko je Jugoslavija razpadla, je po nalogu Jožeta Gregorčiča skupno s skojevci zbiral orožje, ki ga je odvrgla jugoslovanska vojska. 22. junija 1. 1941, na dan napada na Sovjetsko zvezo, je odšel v partizane. V prvem odprtem partizanskem spopadu z Nemci pa je skupno s Ferdom Arzenškom žrtvoval svoje življenje za svobodo delavskega razreda.

Ko je zapustil šolo, se je šel učiti za trgovskega vajenca v »Rdeči konzum«, kakor so Jeseničani nazivali prodajno zadružno pri »Jeleni«. To zadružno pa so imeli v rokah desničarski socialdemokratje in so ga, ker se je družil s komunisti, zapostavljali. Vso učno dobo je moral prevažati ročni voziček. Kot trgovski pomočnik je našel zaposlitev v Kašti. A v tej trgovini, ki je bila last Kranjske industrijske družbe, ni bil dolgo. Kapitalistična pijavka in hitlerjanec Cvetko mu je izposloval odpoved s pripombo, da za komuniste v Kašti ni prostora. V tem času je Ferdo že organiziral strokovno organizacijo trgovskih vajencev, v katero pa so se vključili tudi mnogi mladi pomočniki.

Ko so mu v Kašti odpovedali, je Ferdo postal delavec v Železarni. Izuril se je za varilca. Takrat pa so že odhajali prostovoljci v Španijo, da bi podprli boj španskih republikancev

Franjo

FEDERLE

Slavko

POLEG TONETA ČUFARJA je bil Franjo Federle - Slavko ideološko najbolj razgledan član predvojne partijske organizacije na Jesenicah. Rodil se je 28. VII. 1907 v Gradcu. Ko je prišel na Jesenice, se je takoj povezal z naprednim delavstvom. Svoje revolucionarno delo je nadaljeval v Črni gori med mornarji kraljeve mornarice, v ka-

teri je služil osem let. Na podmornici »Smeli« je osnoval ilegalno partijsko organizacijo. Ko se je potem vrnil zopet na Jesenice, je našel zaposlitev v energijskem oddelku Kranjske industrijske družbe in revolucionarno deloval med delavstvom. Odlikoval se je predvsem pri organiziranju in revolucionarni

vzgoji mladine. Partijskim tovarišem je posredoval v rokopisu prevode iz marksističnih del. Prevajal je iz nemščine. Njegovo revolucionarno delo med jeseniškim proletariatom seveda ni ostalo skrito. Policija ga je osumila, da dela pri organiziranju Enošne fronte. Zato mu je bila stalno za petami.

Leta 1935 je bil Federle med organizatorji znane Javorniško-jeseniške stavke. Kmalu po stavki so ga gospodarji tovarne vrgli na cesto. Leta 1936 je policijski komisar Wohinz, petokolonaš in poznejši narodni izdajalec, zvedel zaradi izdaje, da Federle piše zgodovino jeseniškega proletariata. Od takrat naprej je pri Federlovih sledila preiskava za preiskavo.

Franjo Federle - Slavko se je ukvarjal tudi z revolucionarno publicistiko. Pisal je v Staro pravdo. Ko je to publikacija oblast prepovedala, je sodeloval pri »Novi zemlji«. Največ svoje publicistične dejavnosti pa je posvetil »Kovinarju«.

Večkratnim preiskavam s strani takratne oblasti so sledile aretacije in zapori, dokler ga oblast ni izgnala z Jesenic. Ni niso pomagal protesti delavstva, ki se je zbralo na postaji.

Po pregonu se je Franjo Federle - Slavko naselil na otoku Krku, kjer je delal kot električar. Tu ga je zatekla tudi okupacija. V tem času je podvojil svojo revolucionarno dejavnost in začel zbirati okrog sebe ljude vseh strank, ki se niso hoteli ukloniti okupatorju. Te skupine je povezal v celoto in jih pripravil za boj. Zaradi izdaje pa so ga Italijani kmalu aretirali in ga že leta 1941 odvlekli na Reko, nato pa v zloglasni zapor »Coroneo« v Trstu. Decembra istega leta so ga prepeljali na Liparske otoke. Junija 1942 je posebni sodni tribunal v Rimu obsodil Federle in skupino njegovih tovarišev na dolgoletno težko ječo. V zaporih v Fasanu v pokrajini Piedimonte, ga je zatekla kapitulacija Italije. Kljub temu pa so Italijani hoteli Slovence pridržati v zaporu. Ti so zato s silo vdrli na svobodo in pohiteli na Primorsko.

Kljub temu, da si je v zaporih nakopal bolezen, je odšel v partizane. 16. novembra 1943 je padel kot polit. komisar XVII. brigade Simona Gregorčiča, v večdnevni teški borbi z ensovci za revolucijo, kateri je posvetil vse svoje življenje.

FERDO FERDOK NEREN

prvi padli partizan na Gorenjskem

BILO MU JE 21 LET, ko je padel 1. avgusta 1941 v prvi odprti partizanski bitki z Nemci na Obranci na Možaklju. Bil je najmlajši član partijske organizacije na Jesenicah. Ne po starosti, ampak po letih njegovega mladega življenja. Njegove zasluge za revolucijo segajo že v zadnja predvojna leta, ko je postal sekretar jeseniške skojevške organizacije.

Rodil se je leta 1920 v delavski družini. Njegova otroška leta so bila leta jeseniškega delavskega otroka predvojnih let. Ze ko je hodil v šolo, je spoznaval boj delavskega razreda za svoj obstoj. Ko je Westen leta 1932 zaprl tovarno in odpovedal vsemu delavstvu, je občudoval svojo mamo in druge delavske žene, ki so strážile pred tovarno in zahtevale dela za svoje može, ki so čez noč postali brezposelni delavci. Ko je obiskoval meščansko šolo, je v neki slovenski šolski nalogi obtožil takratno življenje. Krivice, ki jih je občutil, je preliel na papir z okornimi in vendar dovolj zgovornimi besedami, ki so mu škodile. Nekaj klerikalni predmetni učitelj ga je vzel na piko in ga tudi vrgel. Zbadaanja s strani tega učitelja pa še ni bilo konca in Ferdo je sam prosil mamo, da ga vzame

TITO med nami

Predsednik Tito si je letos ogledal tudi tovarno »Iskro«. Na sliki ga vidimo v navijalnici vžigalnih tuljav

„Prijetno sem presenečen, da je pri vas toliko mladine...“

Maršal Tito v Kropi

Bilo je v začetku avgusta 1. 1948. V drugem letu petletke. Časi za naše gospodarstvo so bili težki. Blokada vzhodnih držav se je začela. Vrh vsega pa je primanjkovalo tudi kruha. Se še spominjate koruznega kruha? Se še spominjate, da je v industrijskih krajih primanjkovalo mleka in ga večkrat niso dobili niti vsi dojenčki? Težki časi so bili takrat in mnogim se je zdelo, da bodo trajali večno. Današnji časi so proti tistim skoro kakor noč in dan. Kljub temu pa so delavci v veliki bitki za plan vztrajali in se z ustvarjalnim delom borili proti bedi, ki je grozila, da stre našo revolucijo.

Nihče ne bo tajil, da so takrat mnoge žene godrnjale. Bilo je v resnici težko vzdržati ob gladi prehrani v bitki za plan. Tako je bilo tisti čas tudi v Kropi. In v tem težkem času je obiskal maršal Tito kroparske žebjarje. Ogledal si je obrate tovarne »Plamen«. V kovinarski šoli se je zlasti zanimal za učne uspehe kroparske mladine. Najbolj so ga navdušili kovinski izdelki, ki jih je izdelala mladina. Med njimi so bila tudi precizna merila, ki smo jih šele takrat začeli v Jugoslaviji izdelovati na industrijski način.

Ko si je maršal Tito ogledoval »Plamen« in kovinarsko šolo, se je na trgu zbralo vse kroparsko prebivalstvo. Z maršalom je govoril in tako zvedel marsikatero željo. Neka stara ženica je potožila, da je kruh slab. Kroparji so namreč odkriti ljudje in svojih težav ne skrivajo. Seveda pa niso tožili samo nad preskrbo. Stari upokojenec in soustanovitelj nekdanje kroparske zadruge »Plamen« je rekel Maršalu, da bi bilo po njegovem potrebno več strojev.

Z velikim spremstvom kroparskih domačinov si je Maršal ogledal zagledljivost Krope. Pred slovesom pa so ga kroparski delavci prosili, naj jim spregovori.

Odkritost in zanimivo, kakor zna le on, je maršal Tito spregovoril:

— Zelo zadovoljen sem, da sem spoznal vaše želje in težnje. Nekateri zahtevajo več kruha, kakor je dejala na primer danes neka stara ženica, a drugi (pri tem je pokazal na starega upokojenca Valentina Solarja) več strojev. Vse to nam je potrebno. Razumljivo je, da je na prvem mestu kruh, kajti ljudje moramo jesti, da lahko delamo. Ali, vi veste, da smo zadnja leta imeli veliko težav, da smo proti svoji volji morali izvažati marsikaj, med drugim tudi žito, če smo hoteli dobiti nujno potrebne stroje. Toda obljubljam vam, da letos ne bomo jedli samo koruznega kruha, temveč tudi pšenični kruh. Zemlja je rodila božje kakovosti, a naši delovni ljudje, delavci, mladinci in vsi naši delovni državljani so izdelali v preteklem in letošnjem letu že marsikaj, kar smo morali doslej uvažati...

Kroparski žebjarji in njihovi domačini so Maršala pazljivo poslušali in njegove besede odobraval. Vedeli so, da bodo tem

besedam sledila tudi dejanja. Saj so se sami zavedali, da je končni cilj nas vseh to, da bo imel vsak vse, kar potrebuje. Najbolj pa so jih navdušile pohvalne Titove besede o njihovem podjetju, zlasti mladino je zajel ponos, ko so slišali o sebi:

— Zelo prijetno me je presenetilo, ko sem videl, da je pri vas toliko mladine in da tako skrbite za nove strokovne kadre... Stari naj uče mlade, kajti strokovni kader je naši državi zelo potreben. Učite se, tovariši in tovarišice, učite se marljivo. To bo koristilo vam, vsemu našemu ljudstvu in vsaj naši državi.

Od tistega avgusta, ko je maršal Tito obiskal Kropo in se dobro uro pomudil med kroparskimi žebjarji in prebivalstvom, bo letos minulo že sedem let. V tem času je kroparski delovni kolektiv prevzel upravo podjetja v svoje roke in razširil obrate. Poleg tradicionalnih žebeljev in umetniško kovanih izdelkov izdeluje še marsikaj, kar naša skupnost potrebuje. Obiska maršala Tita pa se kroparski delavci še danes radi spominjajo.

PREKO TRŽIČA V AVSTRIJO

Utrinek iz življenja maršala Tita

Leta 1934 je partijsko vodstvo v Zagrebu sklenilo, naj maršal Tito odpotuje na Dunaj in se domeni z ljudmi iz CK, kako bi mogli upostaviti zanesljivo zvezo med CK in komunisti v domovini. Dogajalo se je namreč, da je polielja aretirala skoro vsakega človeka, ki je prišel od Centralnega komiteja, ki se je takrat nahajal v tujini. Da bi to preprečili je tov. Tito ilegalno odpotoval na Dunaj. O tem svojem potovanju pripoveduje sam takole:

Bilo je že poleti, v začetku julija, ko sem končal v Zagrebu za partijsko organizacijo na zagrebški univerzi daljši referat o fašizmu, potem pa sem se napotil na Dunaj. Na izbiri sem imel enega izmed dveh načinov potovanja: ali da si preskrbim ponarejen potni list, potni list na tuje ime, ali pa da pridem čez mejo na kakem manj zastraženem kraju. Da bi si priskrbel ponarejen potni list, je bilo premalo časa, razen tega pa naša tehnika takrat še ni bila razvita; zato sem sklenil priti čez mejo brez potnega lista. Za kraj prehoda sem izbral planinsko mesto Tržič v Sloveniji. Pri Tržiču ločijo Karavanke Jugoslavijo od Avstrije in tu so imeli turisti z legitimacijami Slovenskega planinskega društva pravico hoditi do deset kilometrov daleč na avstrijsko ozemlje. To sem izkoristil, si priskrbel porarejeno planinsko legitimacijo, obul gozderje, si oprtal nahrbtnik in tako prispel v Tržič. Tam sem našel nekega vodnika, ki je bil pripravljen spraviti me po bližnjih čez mejo, pri tem pa izogniti se obmejnim karavam, v katerih so pre-

Tito — ime, ki se je v času konsolidacije Komunistične partije Jugoslavije pojavilo vedno pogosteje na direktivah CK ilegalnim partijskim organizacijam, je spregovorilo o človeku, ki je popeljal Partijo v usodnih dneh na predvečer druge svetovne vojne iz slepe ulice in jo prekalil v organizacijo, kateri so prisluhnile delovne množice Jugoslavije. Prisluhnili so tudi delavci na Jesenicah, v Kranju in Kamniku.

Iskra boja za delavske pravice se je razplamela v plamen, v katerem se je kovala enotnost delavskega razreda. Strajki leta 1935 na Javorniku in Jesenicah in leta 1936 v Kranju in Kamniku so to enotnost skovali. Delavstvo se je enotno borilo proti kapitalističnemu izkoriščanju in fašizaciji Jugoslavije. Delavci — komunisti in antifašisti so polnili Bilečo, Ivanjico in druga koncentracijska taborišča, urejena nekaj mesecev pred drugo svetovno vojno po vzoru zloglasnih nemških nacističnih taborišč, da bi profašistična Cvetkovič-Mačkova vlada lažje podpisala pristop k osi Rim-Berlin-Tokio

Takrat pa ni spregovorilo samo delavstvo. Celotno delovno ljudstvo Jugoslavije se je 25. marca 1941 uprlo popolni fašizaciji Jugoslavije. Sem, ki ga je vsejala Komunistična partija Jugoslavije pod vodstvom Tita, je vzkliklo. Komunisti niso bili več osamljene biljke. Vrasli so se v ljudstvo in ga pod vodstvom Tita popeljali skozi osvobodilni boj v zmago ljudske revolucije.

Od takrat ni pri nas več izkoriščevalcev. Pod vodstvom Tita ustvarjamo družbo, ki bo vredna človeka. Družbo, ki bo znala doseči tisto, za kar so izkrvavela srca nestetih delavcev na barikadah in partizanov v gozdovih.

Tito in Leskošek na obisku v jeseniški Zelezarni leta 1946

Josip Broz V KAMNIKU

Prve mesece leta 1911 je tedaj 19-letna mladinec Josip Broz delal v Zagrebu pri ključavničarskem mojstru Knausu. Zaslugek in delovni pogoji so bili po stavki, ki je bila istega leta, še razmeroma ugodni, toda kljub temu je mladi Broz sklenil, da zapusti to službo in gre v tujino. Do tega sklepa ga je privedla želja po strokovni izpopolnitvi in težnja, da bi se seznanil z bojem proletarcev v ostalih evropskih državah. Mojster Knaus je razumel želje svojega mladega uslužbenca, zato mu je ob odhodu dal tudi nekaj denarja in pripomnil, da je v mladih letih tudi on odšel po svetu, se marsičesa naučil in mnogo spoznal.

Iz Zagreba je Broz nameraval iti na Dunaj, toda med vožnjo se je premislil in iz Zidanega mostu nadaljeval vožnjo proti Ljubljani. Iz Ljubljane je odšel v Kamnik in se zaposlil v Tovarni kovanih izdelkov (danes »Titan«), ki je tedaj imela okoli 150 delavcev in je bila last neke dunajske delniške družbe. V Kamniku je ostal okoli 11 mesecev. Takoj po prihodu se je vključil v sindikalno organizacijo in v njej aktivno sodeloval. Ker je bil dober televadek je pristopil tudi k tedanji napredni slovanski televadni organizaciji »Sokol«, ki je bila v večnem nasprotju s klerikalnimi »Orli«.

Tu smo se preganjali vsak dan. »Sokol« je bila nacionalna, prougoslovanska, antiavstrijska organizacija, »Orli« pa so bili proti temu, pravi o tem Tito sam.

Lastniki tedanje kamniške kovinske tovarne so v letih 1910—1911 močno povečali in razširili objekte ter modernizirali obrate. Veliki izdatki za te povečave in izboljšave ter razni drugi gospodarski vzroki pa so privedli družbo do tega, da je morala maja 1912 bankrotirati. Tovarno so zaprli, delavci pa so ostali brez kruha.

Josip Broz se je v kamniški tovarni mnogo udeleževal v delavskem gibanju. Delavci so bili spriči zavoženega gospodarstva družbe še bolj izkori-

ščani in priganjani, to jih je prisililo v složno delovanje in enoten nastop.

Broz je vse mesece bivanja v Kamniku stanoval na Perovem v hiši št. 10, ki je last tovariša Bestra.

Po zaprtju tovarne je odšel skupaj s 50 drugimi delavci, po nasvetu in z denarjem glavnega poslovođe, na Češko, v mesto Jince Čenkov, kjer je bila večja kovinarska tovarna, v kateri so prav tedaj stavalci delavci. Ti, ki so prišli iz Kamnika, za to niso vedeli in niso hoteli biti stavkokazi, pridružili so se stavkujočim ter skupaj z njimi končno tudi dosegli zvišanje mezd.

Med obema vojnama je menda Josip Broz še enkrat prišel v Kamnik in živel kratek čas ilegalno pri Jožetu Vidmarju Cibru. Zal pa podatki še niso zbrani in preverjeni.

Med delavci tovarne »Titan« sicer danes ni nikogar več, ki bi delal skupaj z Brozom in je menda edini njegov še živeči sodelavec v Kamniku le tovariš Čebulj, ki se še dobro spominja tistih dni in ki se ga spominja tudi maršal Tito. Kljub temu pa je delovni kolektiv tovarne odkril maja 1952 spominško ploščo na tovarniškem prostoru, ki govori o tem, da je tu nekaj mesecev delal Josip Broz Tito.

Julija istega leta je tovarno obiskal Tito sam in si ogledal prostore, kjer je delal in hišo kjer je stanoval.

MIHA KLINAR

Na cesti, ki je še ni

V megle nizke sive zavito je nebo, S poseke pa lopate in rovnice pojo. Tam delajo brigade in bica jih naliv, a kljub temu skoz blato se človek bo prebil. Kolesa samokolnice se vgrezajo v zemljo, a človek vozi, vozi z nezmanjšano močjo.

O človek, človek, človek, kje svojo moč si vzeli? — Odgovor sredi dela mi v srcu je zapel:

Nas žene hrepenenje iz blata starih dni tja v srečnejše življenje, ki v delu se rodi. Mi vemo, da trpljenje v teh rokah se drobi, ki sredi dežja, blata grade pot v lepše dni...

Trudni so šli pod smreke in črn kruh jedo, razmočen kot obieke.

Poglej, nekje pojó in v srcih teh ljudi od sanj je vse sveto — a zemljo šiva dež na cunjasto nebo.

OB PLAVŽU

Dim nam sonce je zabilal in vendar še misliš nanj. Pesmi rad o njem bi pisal, svetle pesmi, polne sanj.

Alli nam ni zdaj za sanje: iskre ugasnejo v roj saji — Delo naše je vsakdanje, ni ne pesem, ne smehljaj.

nam v potokih lije znoj, Kadar šarž iz plavža vrisne, misel ta nas le preblisne: bijmo, bijmo z ognjem boj.

(Iz knjige »Josip Broz-Tito«)

MILADINA GRADI

NAMESTO V 10 - V 5 DNEH

(Iz dnevnika brigadirja I. jeseniške mladinske delovne brigade na avtocesti „Bratstvo in enotnost“)

Pri gradnji avtoceste »Bratstvo in enotnost« je naša brigada sklenila, da v čast V. kongresa KPJ napove desetdnevno tekmovanje drugim brigadam. Vsi brigadirji smo navdušeno pozdravili ta sklep in ga začeli takoj uresničevati.

21. VII. 1948. Rezek žvižg piščalke nas je predramil. Kakor na vrvi smo planili z ležišča in pohiteli v zbor. Jutranja te- lovadba nas je ogrela in nam sprostil mišice. Voda, s katero smo se potem zdrgnili, nas je ocvetila in zajtrk nam je dal potrebne kalorije za prve ure našega današnjega boja s cesto, ki bo stekla med Beogradom in Zagrebom. Že v jedilnici smo se domenili, kako se bomo porazdelili po trojkah, da bo naše delo rodilo uspeh in da naša tekmovalna napoved drugim brigadam ne bo ostala samo prazna beseda.

Ob žaru, še ne žgočega jutranjega sonca, smo nato krenili na delo. »Koncert« cviločih samokolnic nas je zabaval. Kmalu smo bili na našem delovnem mestu. Porazdelili smo se in čez nekaj trenutkov so vozači že »startali«. Če se ne motim, je bil med prvimi France ali Jaka ali pa kdo drug iz prve čete. Težko je sedaj to uganiti, ker so se samokolničarji skoro vsi skupaj zagnali na delo. Le redko kateri je »zamudil« start. Na nasipu že uro mrgoli kakor na mravišču. Vozači, ki jim pravimo v šali »šoferji«, tekajo kakor kitajski kuliji sem in tja. Nekdo se je obregnil ob Franceta. Zbodel ga je z besedno puščico, a France ji je odbil ost. Pravi, da dela »šoferski izpit«, seveda — s samokolnico.

Naše delo dobro napreduje. Že po prvih urah vidimo, da bomo napravili več, kakor smo mislili in obljubili.

Juljsko sonce žge z neba. Vedno manj je šal in znoj, ki nas obliva, je vse bolj slan. Žulji, ki so se razcveteli na rokah, postajajo trši. Kmalu jih ne bomo čutili.

Znač. Minulo je šest ur, kar delamo. Oči oplazijo delovni prostor in merijo, koliko smo napravili. Zadovoljne so in ponos raste v nas. In iz tega ponosa se utrne pesem, s katero smo krenili v taborišče. Nič cviljenje samokolnic ne moti njene ubranosti.

V taborišču nas že čaka dobro in izdatno kosilo. Že smo v vrsti pred kuhinjo in čakamo. Nekateri menijo, da v kuhinji niso dovolj »udarni«.

Kosilo nam hitro zdrsne v želodec in sedaj — hajd zopet v vrsto h kuhinji. Repetašev, kakor pravimo tem dvokosilčarjem, nikoli ne zmanjka.

Do treh popoldne je predpisan počitek. Spali bi, a je prevroče. Zato rajše beremo, igramo šah ali karkoli, kar si kdo izmisli. Rumba, kakor pravimo brigadirju, ki nas zabava s humorjem, nam zopet »recitira« iz »Pavilhe«. Tovariši, ki ga po-

slušajo, se krohota, dokler jim krohota ne prereže žvižg piščalke.

Humor proč in zvezke na klop! Med nami so namreč tudi nesrečniki, ki bodo v septembru morali delati popravni izpit. Če si »repetaš« pri kosilu, dobro de, če si pa v razredu, ni prijetno. Naši »izpetnički« se tega zavedajo in se zato pridno učijo. Pomagajo jim tisti, ki so samokolnico znanja skozi šolsko leto dobro zvožili.

Učenje traja dve do tri ure. Potem je večerja. Refren »repetašev« je isti kakor pri kosilu.

Večer je ohladil žgoči popoldan. Igralska skupina vadi Zupancičevo »Dumo«. Pevci se uče Gobčeve »Mlade bataljone«. Drugi se zabavajo po svoje. Večkrat plešemo kolo, kdaj pa se zavrtimo tudi »po naše«.

Danes plešemo s primorsko mladino. Pogovarjamo se o današnjih delovnih uspehih in primerjamo, mi naše z njihovimi, oni svoje z našimi.

Ob lepem večeru vse prehitro prekine piščalka dežurnega naše veselo razpoloženje. Vsaj tako se nam zdi. Toda urin kazalec ne laže. Treba bo iti spat. Jaka, ki je utrujen, pravi, da se bo prileglo. Rumba pa se jezi, ker je na straži. Se v jezi je smešen. Dobro straži, Rumba! Čez dve uri boš rešen.

22. VII. 1948. Danes sem utrujen in bom v svojih zapiških kratek. Delovni čas je potekel brez običajnih šal. Do besedno lahko zapišem, da smo

se zagrizli v zemljo. Pod našimi rokami se je umikala in ravnala in zdaj jo bo lahko zalili v moderno cesto cement.

Se enkrat pribijem: utrujen sem! Gledam Stefana, ki riše na grafikon nove črte o današnjih uspehih. Nekdo ga draži, da bo grafikon jutri premajhen. Seveda Rumba je. Njemu se vse spreminja v šalo.

23. VII. 1948. In vendar je imel Rumba prav, dasi se je šalil. Krivulja je dosegla rob papirja. Tako kot vsak večer se gnetemo okrog grafikona in Rumba pravi: »Sedaj lahko črtaš naše uspehe le še na zid!« Smejemo se in hočemo prikriti s smehom svoj zanos. Vendar ne moremo. Z obrazov nam si je zadovoljstvo in ponos. Se tisti, ki se je prej držal kiso zaradi sadja (poslali so mu ga od doma, a je zgnilo), je pozabil na svojo žalostno izgubo.

24. VII. 1948. Sonce žge in če zapišem s pobudo, da nas v potokih zaliva znoj, ne pretiravam. Zopet smo prekoračili norme in svojo današnjo nalogo izpolnili dvestoodstotno.

Ta ponovni uspeh nas je navdušil, da smo pozabili na utrujenost.

Zdaj smo zbrani okrog tabornega ognja. Današnji uspeh smo počastili s kratko kulturno prireditvijo. Potem pa smo zaplesali okrog ognja. Kar nič se nam ne ljubi spat, dasi nas že poziva piščalka. Vem, da še dolgo ne bom zaspal.

Se to! Jutri bo peti dan tekmovanja. Se šest dni. Ne, ne! Samo še jutri in — izpolnjena bo naloga, ki smo jo obljubili Partiji, Titu in domovini. Namesto v desetih — v petih dneh!

Marijan Stare

SODOMA...

O Sodomi in Gomori — svetopisemskih mestih razurdanstva in spolnega razvratu — so zelo radi pridigali po cerkvah v časih, ko so odhajale mladinske delovne brigade na svoje velike delovne akcije. In o Sodomi in Gomori so govorile »pobožne« klepetulje, ki jim graditev socializma v naši državi ni bila po volji. Uspehi, ki jih je dosegala takrat mladina pri velikih graditvah, so jim bili trn v peti. Tako je bilo tedaj po nekaterih naših vaseh in tako je bilo tudi v Maričini vasi.

Takrat je bilo Marici sedemnajst let in odločila se je, da gre na progo. Oče, delavec v tovarni, ji ni branil. Mama pa je bila v skrbeh. Dekle je še mlado in ne pozna življenja, je mislila. In kakor potrdilo njenemu strahu, je tisti dan prišla še klepetulja Mica.

— Slišala sem, da gre vaša na progo. — je rekla in lovila sapo. Hitela je od jutranje marše skozi vas in bila je upehana.

— Da, — je odgovorila Maričina mama in skrb se ji je še bolj zarisala na obraz.

— In ti jo pustiš?

— Kaj pa hočem. On ji ne brani in dekle si je vteplo v glavo, da gre.

— O sveta nebesa! — je rekla Mica. — Otroka pustiti v tako Sodomo. Ob nedolžnost bo in še kako bolezni si bo nakopala. Ljubljanska bolnišnica je polna okuženih deklet iz brigade. Bolezni razsajajo po brigadah in nevarnost se pase med mladino, da je strah.

Predolga bi bila zgodba, če bi opisal zaplet, ki je nastal v družini. Mati, ki se je bala za Marico, ji je branila. Odločila pa sta oče in hčerka. In Marica je šla. Vrnila se je s proge kot udarnica, zdrava, zagorela in polna zanosnih doživetij, ki so takrat napolnjevala vse, ki so se v mladinskih brigadah odlikovali. Sodoma in Gomora v mladinskih delovnih brigadah

je bila gnusna laž. In vendar je bila Sodoma in Gomora v vasi sami.

Tiste dni je odjeknilo v vasi. Zupnika so zaprli. Politika, bi pomislil tujec. Ne! Zupnik je onečaščeval nedoletne šolarice. Klepetulja Mica o tem ni govorila in je branila župnika pred vaščani, ki so se zgražali.

— Zato, ker je krščansko vzgajal mladino, so ga zaprli, — je klepetala po vasi. Ko pa so gospoda postavili pred sodišče in je ta priznal, se je potuhnila.

Ta zgodba je resnična. Saj se še spominjate župnika iz Breznice pri Zirovnici, ki se je pred sodiščem kesal svoje nemoralnosti in se zahvaljeval ljudski oblasti, da je preprečila njegovo nadaljnje moralno propadanje. Če so bile te njegove besede iskrene ali ne, tega ne vem. Lahko pa rečem, da je on delal iz vasi Sodomo in Gomoro, na progah in drugih delovnih akcijah pa se je mladina vzgajala v pošteno in zavedno graditelje naše socialistične bodočnosti.

HURA - HORUK

Hura — horuk! Tako je vzkliknila I. kranjska mladinska delovna brigada »Franceta Prešerna« na gradnji avtomobilske ceste »Bratstvo in enotnost«, ko jo je štab mladinskih delovnih brigad proglasil za udarno. Pred tremi tedni so po dvodnevni vožnji mladiki brigadirji prišli na delovno mesto. Isti dan, ko je prišla ljekaj tudi mladinska delovna brigada iz Sandžaka, s katero so se že prve dni spoprijateljili. Bratstvo med našimi narodi, ki se je poglobljalo na mladinskih delovnih akcijah, ni bilo prazno geslo, ampak se je utrjevalo v živih stikih z mladimi

ljudmi vseh naših narodov. Zato se je tudi mladinska brigada iz Sandžaka razveselila uspeha bratske slovenske brigade.

Hura — horuk! Ponos je razvnel srca mladih brigadirjev in brigadirke. Zanosen ponos, ki ga pozna le tisti, ki je uspehe na mladinskih akcijah sam doživljal. Plamtelo je v mladih ljudeh kakor taborni ogenj, ki ta dan vse do počitka ni ugasnil.

Naslednji dan se je brigada s še večjo vnemo oprijela dela. Uspehi so rasti dan za dnem in nekaj dni kasneje je prinesel kurir iz štaba brigad novo veselo sporočilo: I. kranjska mladinska delovna brigada »Franceta Prešerna« je postala drugič udarna.

Hura — horuk!

Kot dvakrat udarna se je brigada »Franceta Prešerna«, ob zaključku svoje akcije, udeležila sekcijskega zleta mladinskih delovnih brigad. Na tem zletu je dosegla nov uspeh. V športnih tekmovanjih se je odlikovala kot najboljša med vsemi brigadami. V priznanje je prejela nogometno žogo.

Hura — horuk!

Brigadirsko življenje ni potekalo samo v delu na cesti, ampak so se brigadirji bavili tudi s športom, kulturnoprosvetnim delom in izobraževanjem. Prirejali so kulturne prireditve skupno z brigadami drugih naših narodov. In tudi tu so se kranjski mladinci in mladinke odlikovali. Za tovariško in bratsko sožitje s sosednimi brigadami so bili na zletu ob zaključku akcije pohvaljeni. In ta pohvala je bila še prijetnejša kakor priznanje njihovega udarništvu pri delu.

Gradila je Novi Beograd

Stošestnajst mladih ljudi se je tisto jesen vrnilo z gradilišča Novega Beograda. Pred nekaj dnevi so zazidali zadnjo opeko na veliki moderni zgradbi in izpolnili predčasno svojo obveznost. Zato so se s pesmijo veselili vrnili v Kranj mladi graditelji II. kranjske mladinske delovne brigade. Vrnili so se kot dvakrat udarna in enkrat pohvaljena brigada. Na šestnajstih prsih so se svetile značke udarnikov, na nekaterih celo dve ali več. Trideset mladincev in mladink pa je bilo za njihovo požrtvovalno delo pohvaljenih.

Poseben ponos brigade so bile tri najmlajše brigadirke-udarnice, dve Pepci — štirinajstletna Nominalova in nekaj nadpetnajstletna Jegličeva — ter prav toliko stara Ivanka Kovličeva. Brigadirji so pripovedovali o njih, da nobeno delo za-

nje ni bilo pretežko in so se lotile vsega, čeprav so navidez majhne in šibke. Same pravijo, da človek zmore vse, kar hoče. Najzanimivejša med temi udarnicami je Pepca Jegličeva. Majhna je in drobna. Čeprav je še zelo mlada, je šla že kot otrok s sedmimi brati in sestrami v partizane. Oče je odšel že l. 1941. Bila je v Prešernovi brigadi. Takrat ji je bilo komaj devet let. Devetletni otrok je prenašal vse napore partizanskih pohodov in bojev. In ko je prišla svoboda, je šla zopet v šolo. To leto pa je bila na gradnji Novega Beograda. Na udarniško značko je prav tako ponosna kot na svoje partizansko odlikovanje.

Brigadirji II. kranjske mladinske delovne brigade se še danes radi spominjajo svojih doživetij in pravijo: »Lepo je bilo takrat!«

MIHA KLINAR

Pantomima

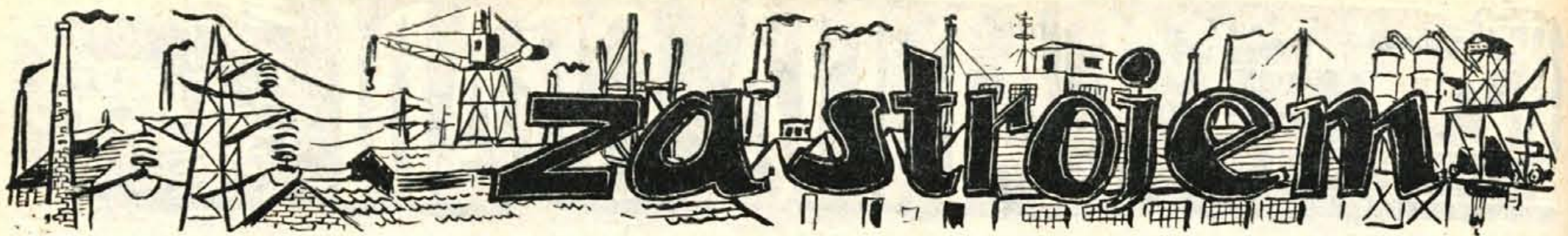
Če bil kipar bi, bi izklesal lik vrtalca s svedom, a sem le poet, začaran v ritem gibov in besed, v igrivost zvokov in gibljivost slik.

Kako vrtalca naj izkleše rima? Tresljuje mišice? Gibe krepkih rok? Kipar ustvarja kakor davni bog, kar njemu kip, je meni pantomima.

Vse delo: igra in naivni ples; še slani znoj se v bisere spreminja iz mišičasto izklesanih teles.

O, saj nekoč, ko bo izklesan svet, naš čas bo že z minulostjo odet in ves naš znoj človeštvu bo svetinja.

Stari livarji so se čudili

Dekle z varilnim aparatom in ...

Zenska mladina v teški industriji. Žerjavovodka v Zelezarni Jesenice

Bilo je v času pred IV. kongresom Ljudske mladine Slovenije. Repinčeva in Klemenčeva mladinska delovna brigada sta nestrpno čakali, kdaj se bo strčila in ohladila železna litina v modelih. Livarji so zmajevali z glavami, ko so zvedeli za nestrpnost mladih mehanikov Repinčeve in Klemenčeve brigade iz sosednje mehanične delavnice.

— Praviš, da bodo do mladinskega kongresa montirali dvajset in pol tonski žerjav, — je rekel nekdo in povprašal: — Kdaj pa bo ta kongres? — Ke je zvedel, je še enkrat zamajal z glavo in pribil: — Nemo goče! Danes smo dvaindvajsetga marca. Sicer pa ... mladina je bila vedno nepreračunljiva in zaletava.

Brigadirja Repinč in Klemenc pa sta molčala. Vedela sta, da je rok res kratek. Toda obljubila sta in o tem je poročal že časopis, da bosta njuni brigadi montirali žerjav za težko progo na Javorniku. Da, pisalo je celo, da bo ta žerjav sprostil sto delovnih rok. Vsi delavci v Zelezarni so lahko vedeli za njihovo obveznost, ki so jo sprejeli na čast IV. kongresu LMS. Ali naj se osmešijo pred več tisoč delavci? Naj jih imajo, kakor na primer tale livar tu, za nepreračunljive in zaletave? Za smrkavce, ki ne vedo, kaj govore?

Te misli so grizle predvsem mladega Repinča, ki je bil vrh vsega še sekretar partijske organizacije v mehanični delavnici. Če ne izpolnijo mladinci obveznosti, katere pobudnik je bil on, bo padlo največ pikrih na njegov račun. Takšen neresen sekretar, bodo govorili delavci. Vedno govori, da je treba gledati na vse, kar si začrta človek realno, pa ti naenkrat sam napravi načrt v oblakih. Oblak se bo razblinil in z njim načrt.

Ne! Kaj takega ne sme dopustiti! Ne smejo obveljati livarjeve besede!

Tiste marčeve dni leta 1949 so se Repinčevi in Klemenčevi mladinci — vsega skupaj šest ljudi — zagrizli v delo. Niso mislili na čas. Delali so po 16 ur dnevno in tri dni pred rokom, ki so si ga začrtali, je bil žerjavni most gotov. Ne, ni šlo brez težav. Večkrat so montirali, merili, primerjali sestavne dele z načrtom, večkrat so morali razdirati, znova monti-

rati in meriti, začeti znova, dokler končno niso bili s svojim delom zadovoljni. Težko je bilo, vražje težko delati šestnajst ur dnevno, a hoteli so držati svojo besedo. Tako je bil tiste marčeve dni leta 1949 žerjavni most gotov in mladinci so ga z zadoščanjem ogledovali.

Do kongresa je bilo še nekaj dni in takrat so montirali na žerjavni most še »mačka«, ki bo s svojimi »kromplje« sprostil

sto delovnih rok na težki progi v javorniških valjarnah.

Dasi mladinci niso bili slavohlepni, so kljub temu poklicali stare livarje, ki so vlivali dele za njihov žerjav, in jim ga pokazali. Livarji so se čudili in jim lahko samo čestitali. Nič več niso gledali v mladih brigadirjih iz mehanične delavnice nepreračunljive in zaletave mladine.

JANEZ JAMAR

je delal z desetimi stroji istočasno

Oglušujoč ropot je značilen za žebljarno jeseniške železarne. Udarjanje strojev je tako silovito, da moraš pošteno kričati, ako se pogovarjaš s tovarišem. In v tem obratu je pred šestimi leti delal sedemnajstletni Janez Jamar. Danes mu je seveda že trindvajset let.

Ne bo mi verjetno zametil, če se ga ob mladinskem praznovanju spomnim kot sedemnajstletnega mladeniča, ki je delal v žebljarni na desetih strojih istočasno in se takrat uvrstil med najboljše delavce v Zelezarni.

Ni mu bilo še petnajst let, ko ga je novembra 1946 pripeljal oče, star železniški upokojenec, na Jesenice v tovarno. Do takrat je pasel ovce in krave. V Zelezarni so ga dodelili najprej

na prometni oddelek. Nič kaj prijetno se ni počutil pri čiščenju tirov. Zavidal je čistim delavcem, ki so delali pri strojih. Minulo pa je več kakor leto, preden se mu je izpolnila želja in so ga dodelili v žebljarno. Zato se je s takim veseljem lotil dela pri strojih. Pridno se je učil in poslušal nasvete starejših tovarišev. Naučil se je upravljati več strojev hkrati. Januarja je upravljal že pet strojev, dva meseca kasneje pa je delal že na desetih strojih istočasno. Tako je iz neledanega pastirja Janeza in nekvificarnega delavca na prometnem oddelku postal samostojen delavec, ki so ga zaradi delovnih sposobnosti obudovali tudi starejši delavci iz žebljarne.

Prišla je na Jesenice kakor mnogi, ki jih rojstni dom ni mogel privlačiti. Doma je bila s Planine nad Cerknem. Oče — cestni delavec — si je šel iskati kruha v tujino, a se ni več vrnil. To je bilo še pod Italijo. V njenih krajih je bil dom prvih partizanskih udarnih brigad IX. korpusa. Ona pa je bila aktivistka. Tako kakor skoro vsa tamkajšnja dekleta.

Leta 1947 je prišla na Jesenice in delala najprej v sindikalni kuhinji. Rada pa bi šla v tovarno. Javila se je in sprejeli so jo. Nameščenka je zapisala v prazno izkaznico za vstop v železarno: Pavla Troha, rojena itd. ...

Začela je v konstrukcijski delavnici. Tam se je izurila za elektrovarilko. Njeni marljivosti so se vsi čudili. Le nerada je skoro po letu zapustila ta obrat na zahtevo zdravnika. Slepčji varilni plamen ji je izžigal oči.

Ni vedela, da se bo v obratu varilne žice začelo zanjo novo življenje in da bo zanjo zvedel ves delovni kolektiv Zelezarne. Niti slutila ni, da bo dosegla uspehe, ki so zadivili vso Zelezarno. Stroji so ji bili tuji, a pridna — kakor je bila — se jih je kmalu privadila. Se več! Tako spretno se je navadila ravnanja s stroji za ravnanje in rezanje varilne žice, da je dosegla in celo prekosila tiste, ki so se nanje že privadili.

V času, ko so v železarni postavljali norme in ustanavljali delovne brigade, sta Pavla Troha in Vida Urbas sklenili, da organizirata brigado. Obe mladinki sta dali vzgled in kmalu je delalo v obratu 18 delovnih brigad, med njimi šest mladinskih. In takrat so začeli tekmovali, katera brigada bo najboljša.

Februarja 1949 so v Zelezarni medbrigadni način tekmovalni izboljšali. Odpravili so pomanjkljivost pri normiranju in začeli ocenjevati ne samo količino proizvodov, marveč tudi njihovo kakovost, prihranek na materialu, poleg tega pa še prostovoljne delovne akcije, red, čistočo in delovno disciplino. In prav ta mesec je brigada Pavle Trohove bila po strožjih normativnih ocenjenjena s 50,6 točkami in dosegla prvo mesto ter prejela v priznanje prehodno zastavico, diplomu in denarno nagrado. Pavlina brigada je takrat presegla normo za 32 odstotkov, točno štirikrat več kakor jo je presegala povprečno prejšnje leto.

Stara beležka iz radovljiške tovarne pletenin

Radovljiška tovarna pletenin ima dva obrata, enega v Lescah, kjer proizvajajo nogavice, in drugega v Radovljici, kjer plete jopice. V tej tovarni je pred sedmimi leti delala še ne šestnajstletna Ivanka Zupan. Zaj mi je, da si takrat nisem več zabeležil o njej. Kasneje pa je tudi nisem več srečal in le medlo se spominjam mlade dekleta, ki je bila 1. maja 1948 prvič proglašena za udarnico. Spominjam se tudi, da je bila Ivanka Zupan takrat naša najmlajša udarnica v tekstilni industriji. Vem tudi, da je dela-

la pri pletilnem stroju in da so govorili o njej, da je med najbolj pridnimi delavkami v podjetju. Le kratko beležko sem si takrat zabeležil o njej: »Med osmimi udarnicami, ki so jih danes, 1. maja 1948, proglasili v radovljiški tovarni pletenin in nogavic, je tudi Ivanka Zupan, doma iz Lesca, rojena 26. avgusta 1932. Normo presega dnevno od 25 do 60 odstotkov.«

Danes je Ivanki Zupan že skoro trindvajset let in upamo — če je še pri pletilnem stroju — da je prav tako marljiva in vestna delavka, kakor je bila pred sedmimi leti.

Zelena tovarna

Veličastni so gozdovi Pokljuke in Jelovice. Človek, ki jih opazuje od daleč, misli, da jih preveva globoka tišina, da so odmaknjeni od vsakdanjega vrvenja v dolinah. In vendar tudi tam utripa ritem dela. Ko sem leta 1950 obiskal gozdne delavce in frontne brigade na Pokljuki, sem si zapisal v novinarsko beležnico prejšnje stavke in gornji naslov. Pet let je preteklo že od tega. In takrat se je v gozdovih bila velika bitka za les, da smo lahko prebredili takratne težave v našem gospodarstvu.

Reportažo, ki jo objavljamo pod tem naslovom, je napisala roka gozdnega delavca — delavca iz zelene tovarne.

— Hi, hi, Pram!
— Hi, Pub!
— Hi, hi, Vran!

Se malo prej je morda mislil človek, ki so ga vzkliki voznikov prebudili iz tišine od daleč zaspanih pokljuskih gozdov, da je Pokljuka vedno pogreznjena v blagodejni molk. Zna na mu je bila morda le Lipanca, ki je zadnja leta zaslovela kot smučišče, vedel je morda le za Mrzli studenec in hotel, kjer je užil nekaj veselih uric po dnevih napornega dela po tovarnah v dolini. Vedel pa morda ni za lesne delavce, ki jim je lepa Pokljuka dom in tovarna. Da, tovarna, čeprav brez dima in dušljivih sopar.

— Hi, hi, Pram...
— Hi, Pub!
— Hi, Vran...

Klicem voznikov odgovarjajo odmevi od ponosnega Kleka in obličaste Lipance. In ko odme-

vi prinese imena konj na sečišča, delavci že vedo, kateri voznik poganja konje. Po odmevih vedo, da jih poganja sedemkratni udarnik Vencelj Benedičič, brigadir prve mladinske vozniške brigade, ki dela sedaj v najvišjih predeh Pokljuke.

Zopet klic nad konji in odgovor zateglih odmevov. To je mladinska vozniška brigada Fr. Ravnika, ki tekmuje s Triglavsko brigado. Seveda pa tekmujeta tudi ostali dve brigadi, mešani, kakor jim pravimo. Tvorijo ju namreč mladinci in starejši delavci. Tekmujemo vsi in borba za prvo mesto je trda. Vencelj pravi, da se bo njegova brigada zagrizeno borila, dokler ne bo jurišna, kakor je Koroševa.

Poznate pokljuske poti? Ne tiste, po katerih se lahko vozite z avtomobil ali po katerih

lahko prevažajo kamioni les. Ne mislim tistih, ampak one graste poti, od dežja in kolesnic razrite. Tiste, po katerih vozijo les naše vozniške brigade. Precej spretnosti pa tudi požrtvovalnosti je treba, da vozniki izpeljemo les preko jam, grap in

pridnosti sta nam vsem kos. Tovariš Kemperle pravi, da sta pri nakladanju lesa prava mojstra. Nalagata hitro in spretno. Ko sem jim izročil konja, sem ju opozoril na težave, ki jih imam pri našem delu. Vprašal sem ju, če bi znala popraviti

Prostovoljna gozdna frontovska brigada med počitkom. Tudi v teh brigadah je bila mladina številno zastopana

kamenja do kamionskih cest. Po teh potih vozijo mladi vozniki naše prve Triglavске brigade. Vozijo brata Urevc — Milan in Florijan — najmlajša pokljuska voznika. Po delu in po

manjše okvaro na vozu, ki so pogoste. Rekla sta da in nista lagala. Pri nas je že tako, da manjša popravila vozov opravimo sami in z njimi ne nadlegujemo kovača, ki ima že itak

preveč dela. Tudi jutranjih ur ne zublujemo za popravilo voz. Takrat so poti za vožnjo primernejše kakor popoldne. Milan in Florijan sta me razumela in res jima ni bilo treba deliti dolgih nauk. Vzorna delavca sta. Disciplinirana in ne delata nepravilnih izostankov. Milan dosega dnevno normo 171-odstotno, Florijan pa celo 189-odstotno. Toliko o voznikih...

Naša štirikratna jurišna sekaška mladinska brigada Ferda Korošca je te dni delala na Gorjušah. Podirala je les gozdnim frontnim brigadam. Če si šel takrat po lepi kamionski cesti, ki so jo po vojni zgradili naši tovariši iz Dalmacije, proti Črnemu potoku in dalje po vozni poti proti Gorjušam, si slšal neprestano udarjanje sekir in zvenenje žag naše mladinske štirikrat jurišne brigade. Njeni brigadirji so pravi mojstri pri poseku lesa. Brigadir Nande Korošec je bil prvi, ki je prinesel Sirotanovičev način dela v lesno gospodarstvo. Njegova brigada dosega velike uspehe in je že na prvem tekmovalju dosegla normo 371-odstotno.

Poleg imenovanih brigad se odlikujejo tudi brigade nakladalcev lesa na kamione, ki so maja in junija predčasno izpolnili svoje planske obveznosti. Če pišem le o delu, ne mislite, da naša mladina gamo dela.

Mnogi, lahko rečem skoro vsi, smo člani šport, društva »Gozdnar«. Kdor je prisostvoval Reviji dela na Bledu, je lahko videl oboje: kako naša mladina dela in se bori za plan, pa tudi, kako se izživlja v prostem času. Kako ponosno je stopala za povorko Koroševa brigada z delovnim orodjem na ramah, prav tako ponosno, kakor so nekoč korakali partizani skozi naše vasi. In prav tako ponosno je korakala naša mladina med fizikturniki našega okraja. Visoka, klena in mišičasta telesa so govorila o lesnih delavcih pod Triglavom. In da bi videli naše konje, kako lepi so bili in na vozovih mi, ponosni fantje Triglavске mladinske vozniške brigade...

— Hi, hi, Pram!
— Hi, Pub!
— Hi, hi, Vran!

Zamrli so klici voznikov v pokljuskih gozdovih in zamrli so odmevi. Tišina je legla nad gozdno pokrajino. Kakor okameneli molk kipe iznad nje goraki velikani. Zelena tovarna je utihnila in se spremenila zopet v gozd. Človek strmi nad to tišino. Človek v samoti. Samo zarjo, izlivaajočo se v večer, išče z očmi nad visokimi vitkimi smrekami in morda sledi letu divjega petelina, ki si izbira kraj, kjer bo proti jutru prikladal nov dan, poln naporov, znoj in zmag naših delovnih brigad.

mladinec-delavec-kmetu

Delavna mladina je pomagala graditi združne domove

Ko so začeli na Gorenjskem graditi prve združne domove, je primanjkovalo gradbenega materiala. Obnova in graditev hidrocentral in ključnih industrijskih objektov je zahtevala ves material, ki ga je proizvajala industrija gradbenega materiala. Delavci teh podjetij so se sicer trudili, da bi s prostovoljnim nadurnim delom proizvedli material tudi za izvenplanske gradnje, vendar vse to ni zadoščalo. Iznajdljivost graditeljev združnih domov je prav zaradi tega prišla do izraza. Nastajale so poljske apnenice, v katerih so žgali apnenec in tako proizvajali apno za združne domove. Tudi opeke je primanjkovalo. Zato so uporabljali staro. Kdo bi preštel tisoče in tisoče komadov opeke, si so jo čistile mlade roke in jo pripravljale za graditev združnih domov — gospodarskih in kulturnih središč v naših vaseh. Kdo bi preštel vse prostovoljne delovne ure in nadure naših delavcev po opekarnah širom Gorenjske, ki so poleg planske proizvodnje ustvarjali izvenplansko opeko, potrebno za gradnjo združnih domov po vaseh. Tudi s tem je delavec dokazal, da je zaveznik kmeta.

V času, ko je kmečka mladina gradila po svojih vaseh združne domove, ji je marsikod in mnogokrat pomagala delavska mladina iz naših industrijskih središč. Tisto leto, ko je naša Partija slavila tridesetletnico obstoja, je bila ta akcija najživahnjša. In tako je bilo tudi v Ribnem pri Bledu.

Ste že bili v Ribnem pri Bledu? Se ne? Če še niste bili, vam ne bo žal, če boste kdaj šli tja na izlet. Slabe pol ure

mного pridnih mladih rok iz Metalurške šole jeseniške železarnice, mladina, ki je takrat posejala gostinski tečaj na Beldu, požrtvovalni mladinci in mladinke iz Tovarne verig v Lescah in še nekaterih drugih bližnjih industrijskih podjetij. Glasovi, ki so takrat govorili o združnem domu kot nekeem »bavnavu«, so utihnili. Danes bi bilo prav gotovo neprijetno vsem tistim domačim godrnjavcem, če bi jih poimensko navedli. Preveč bi se sramovali

li. In še to moramo resnici na ljubo povedati, da so s svojim godrnjanjem in nasprotovanjem uspeli, da je delo pri gradnji združnega doma leta 1948 potekalo silno počasi in bi pomlad leta 1949 skoro zastalo, da ni temu napravila konec delavska mladina in podprla domačo ribnansko mladino, ki si je dom želela.

2. in 3. aprila 1949 se je mladina zagrizla v delo. V teh dveh dneh so mladinci in mladinke raztovorili in zložili 47 tisoč komadov opeke. Med njimi so se najbolj odlikovali učenci Metalurške šole v Jesenicah in tečajniki ter tečajnice iz gostinskega tečaja z Bleda. Avgusta so začeli graditi prvo nadstropje. Sklenili so, da mo-

ra biti dom dograjen do Dneva republike. To svojo obljubo pa so izpolnili predčasno. Največji združni dom v radovljiškem okraju je bil slovesno odprt 8. oktobra 1949. Otvoritev slovesnost so razen vidnih predstavnikov političnih in oblastnih forumov radovljiškega okraja počastili še Fantje na vasi, operna pevka Sonja Drakslerjeva, znani harmonikar Avgust Stanko in železničarska godba Sindikalnega kulturnometniškega društva »Tine Rožanc« iz Ljubljane.

Zdaj že teče šesto leto od tistih dni. Prav bi bilo, da bi kdaj kaka delavska kulturna skupina obiskala Ribno in s svojim nastopom pomagala krepiti vezi med delavci in kmeti.

Prostovoljnega dela na dan volitev 1950. leta, so se udeležili mladi in stari.

od Bleda boste naleteli v začetku vasi na novo, visoko stavbo — Združni dom. Sli boste mimo in tedaj se spomnite, da je to stavbo razen domačih graditeljev pomagalo graditi

takratnega svojega godrnjajna in nasprotovanja. Zato raje molčimo o njih, saj so tudi oni našli v združnem domu svoje gospodarsko in kulturno središče, brez katerega so takrat bi-

V boju proti škodljivcem

Veliko je pomagala delavska mladina kmečkemu prebivalstvu tudi v akcijah za zatiranje rastlinskih škodljivcev. Marsikdaj ji je bilo to delo dvakrat težko in to zato, ker se je morala pri tem boriti še proti drugemu, mnogo hujšemu nasprotniku — zaostalosti.

Medtem ko je del kmečkega prebivalstva hotel na Brezjah preprosti, naj bi koloradar ne uničil njihovih krompirišč, se je sto in sto mladih postav sklanjalo nad njihovimi njivami in iskalo ter uničevalo škodljivce. Mladinski aktivni iz tovarn so skupinsko odhajali na te akcije. Po napornem delu v tovarni so žrtvovali še nekaj ur zato, da ohranijo najosnov-

nejše živilo — krompir, pred uničenjem.

Prebiram stare časopise, ki pišejo o tem velikem delu naše mladine. Takrat so bili celo primeri, ko so posamezniki namerno povzročali okužbe. Vendar je mladina v nešteti akcijah z veliko voljo in potrpežljivostjo pregledovala vsak krompirjev grm posebej in uničevala škodljivca. Kdo ve kolikokrat je bil pregledan vsak grm!

Rezultat ni izostal. Koloradskega hrošča je vedno manj, čeprav so nekateri hoteli obratno in čeprav mnogi niso pomagali pri njegovem zatiranju. Zmagala je kot vedno mladina!

Mladinci jeseniškega metalurškega tehnikuma pomagajo graditi združni dom na Černivcu 1948. leta

Ob otvoritvi prvega združnega doma v radovljiškem okraju

16. maja 1948 so na Lancovem pri Radovljici odprli svoj združni dom. Ze pri gradnji so vaščanom Lancovega, Lipnice, Brd, Selc, Voše in Zgoranje Lipnice pomagali delavci frontovci iz Radovljice in drugih krajev. Med številnimi darili, ki so jih takrat prejeli lancovski domačini, je bil tudi plug — dar delovnega kolektiva Tovarne verig iz Lesca. Med šestdeset tisoč komadov opeke, vzidane v združni dom,

je tudi opeka, ki so jo napravili delavci Opekarnice v Dvorski vasi. Ta opeka ima toliko večjo vrednost, ker jo je maloštevilni delovni kolektiv izdelal poleg planskih obveznosti v prostem času.

Najbolj pridni graditelji združnega doma so bili ob otvoritvi odlikovani s spominskimi značkami. Med odlikovancev z zlato značko je bil tudi 15-letni mladinec Franc Lukanc.

France Zvan

Skojevčeva preizkušnja

Sekretar štabne sekcije je naročil referentu za prosveto, naj gre v četrti gorenjsko brigado. Tam pripravljajo miting, marsikaj jim bo treba povedati o delu. Referent se je odpravil na pot. Komandant ga je sprejel dokaj hladno, z ostalimi člani štaba in četnimi komandirji pa je postal kmalu domač. Zvedel je prenekatere podrobnosti o življenju in delu v brigadi. Dognal je, da so poročila, iz katerih je bil poučen o delu brigade, ne le točna, temveč dovolj skromna. Tu je sprevidel, da je docela upravičen sklep štabne sekcije, po katerem so imeli namen brigado proglasiti za udarno enoto.

»Zakaj pa je komandant kar odšel?« je vprašal referent, ko se je zunaj že stemnilo.

Sekretarka se je pomembno nasmehnila, namestnik je silno močno potegnil dim iz svoje cigarete, ostali pa so zmigali z rameni. A rekel ni nihče nič.

»All vam zaupa, da me boste pravilno informirali?« je smeje polzvedoval referent dalje.

»Ali pa ima toliko dela?«

»Če ga nima, si pa najde kaj nepotrebnega. Samo, da brnja in da živi v neki večni naglici, pa je zdrav,« je odgovoril namestnik, ker je uvidel, da ne bo nihče odgovoril. Člani štaba so se spogledali ob njegovih besedah, referent pa je brž obrnil pogovor v drugo smer.

Referent se je pozanimal za program večernega mitinga.

»Petje, govor, skeč, recitacije...« so mu pojasnili.

Miting se je kmalu pričel. Govoril je namestnik komandanta. Prikazal je uspehe, ki jih je dosegla brigada in opozoril, da so nekateri

brigadirji prispevali posebno velik delež k skupnim naporom. Tem gre tudi posebno priznanje. Govoril je gladko. Krepko je poudarjal svoje misli. Ta večer si je namestnik pridobil v brigadi še novih simpatij, čeprav so ga že prej skoraj vsi oboževali. Prenekatere brigadirje je že zasačila, da ji misli prepogosto uhajajo k njemu. Med tem ko je namestnik govoril, je referent pozval sekretarko štaba, naj gre z njim. Ne da bi kdo opazil jo je odpeljal izza odra mimo barak k bližnjemu studencu. Tu ju je skrila gosta senca.

Ni si mogla misliti, zakaj jo vodi sem, vendar mu je disciplinirano sledila.

Ko sta se ustavila, jo je nenadoma in docela nepričakovano vprašal:

»Zakaj govoriš nočjo namestnik in ne komandant?«

Dolgo se ni znašla. Končno mu je povedala:

»Saj komandant še sploh nikoli ni govoril. Še dnevna povelja razglasi namestnik. Komandant je tako neroden. Ne zna...«

»In zakaj je dejal prej namestnik, da si sam napravi delo, kadar ga nima?«

»Tako je z njim. Zaletav je in zaradi tega mora opraviti marsikatero delo dvakrat.«

»Se na sestankih štaba kdaj sporečeta?«

»To ne. A s komandirji so se že nekajkrat.«

»So nesoglasja med komandantom in namestnikom? Se onadva kdaj sporečeta?«

»Ne vem za nesoglasja. Namestnik samo včasih potoži, kako je komandant čuden. Mislim, da se sporekla še nista.«

»Prav, prav,« je zaključil razgovor referent. »Iz tega človek sklepa, da je namestnik

sposobnejši od komandanta in da bi brigada pod njegovim vodstvom dosegla še vse boljše uspehe.« Zadnjo misel je izrekel mrmraje, sam zase in sekretarka ga ni slišala.

Za oder sta se vrnila v trenutku, ko je namestnik pripel na prsa zadnjemu udarniku značko in mu stiskal roko.

Referent je govoril za namestnikom. Svoj govor je zaključil prej, kot je prvotno nameraval. To, kar je s svojim dobrim nosom zasledil v brigadi, ga je vznemirjalo. Kjerkoli so se pojavila nasprotja v stabihi brigad, so imeli opravka z dvema skupinama, tu pa so štab in vsi četni komandirji proti komandantu.

Ko so se mladinci in mladinke zavrteli v kolu, je pozval namestnika in ga odvedel v samoto. Zgrabil ga je kar naravnost:

»Kaj imate proti komandantu?«

Namestnik ga je začudeno gledal.

»Kaj pa naj bi imel? Nič!« je odvrnil, ne da bi skušal skriti presenečenje.

»Ali ni neroden, zaletav? Ali ga ne podcenjujete zato, ker nima nastopa — ker ne zna govoriti?«

»Nihče ga ne podcenjuje,« se je izvijal namestnik. »Drži pa, da ne moremo odobravit njegovih furije. A to mislim, da ni nič slabega.«

»Kaj napravi, kadar ga ne poslušate?«

»Kaj napravi? Zadnjič se je razjezil. Dejal je, da zaviramo delo. Sicer pa se največkrat sporečejo komandirji tretje, četrte in šeste čete. Nekajkrat je že vpil nad njimi.«

»Ste sklicali skojevski sestanek? Ste razčistili te pojave?«

»Nismo. Namen pa imamo sklicati brigadno skojevsko konferenco in tam ugotoviti vzroke nesoglasja.«

Bistro referentovo uho je slišalo za namestnikovim besedami: »Doselej nam ni padlo na um, da bi stvari razčistili po tej poti.«

»In kdo je sekretar SKOJ?« je dejal referent tako, da je namestnik čutil za tem vprušanjem skoraj grozljivo.

Zato je odvrnil dovolj poparjeno: »Jaz.«

»Prav. Nočjo po mitingu skličij v štabu sestanek skojevcev iz štaba in povabi tudi vse četne funkcionarje, ki so člani SKOJ. Pogovoriti se moramo o teh stvareh.«

Sestanek je bil za mnoge presenečenje, vendar je potekel docela mirno. Nihče se ni razburil in nobena beseda ni bila spregovorjena glasneje, kakor bi bilo treba.

Namestnik je na predlog referenta v skopih besedah skušal prikazati razkol v štabu. Mimo tega, kar sta govorila z referentom, je pristavil le še, da skuša včasih komandant vsiliti delovne naloge in zato čisto izpada kot diktor. Tudi če se izkaže, da njegovi predlogi niso dovolj realni, od njih ne odstopi.

Ostali člani štaba pa so osvetlili še nekatere stvari, ki naj bi pomenile komandantove napake.

Mirko, komandant, je sedel ves čas mirno v kotu. Na obraz mu je lezla rahla rdečica, ki se je stopnjevala, ko je povzel besedo referent iz sekcijekega štaba. Referent se ni spuščal v napake, pač pa je povedal, da so povedane stvari slaba legitimacija za voditelja brigade, za skojevce, ki bi morali biti ostali mladini povsod dober vzgled.

Ko je umolknil referent, so se oči vseh zapilele v komandanta. Počasi se je toliko uravnovesil, da je ujel besedo. Z drgetajočim glasom je povedal, da mu doslej ni še nihče ničesar očitil in da je bil trdno prepričan, da je vse kar dela, prav. Napak se ni še nikoli zavedel. Morda jih je delal in skušal se jih bo vnaprej izogibati. Takšne misli so se dale razbrati iz njegovih nerodnih, jecljajočih besed.

Referent in vsi udeleženci sestanka so sprejeli njegove besede kot priznanje napak. Referent je pohvalil samokritičnost komandanta, mu dal še primeren moralen pouk in sestanek nekaj po enajsti uri zaključil.

(Nadaljevanje na 10. strani)

dedič REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Iz življenja in dela mladine v „Iskri“

Na čamah mladih delavcev

SLONI RAZVOJ PODJETJA

Upravičeno imenujemo danes tovarno »Iskra« mladinsko podjetje. V njej je od skupno približno 2450 zaposlenih kar 1200 mladink in mladincev. To so dedič vsega tistega pozitivnega, kar je v tem podjetju raslo že med vojno — posebno pa po njej.

Ze med vojno, ko je bilo v prostorih sedanje »Iskre« nemško podjetje za izdelovanje letalskih delov LGW, so imeli tu razen partijske tudi močno strokovno organizacijo. S pomočjo te organizacije je uspelo odnesti iz tovarne mnogo tehničnega materiala in tudi pošiljke blaga za partizane iz industrijske šole je posredoval SKOJ. Med vojno je delovala v tej tovarni tudi majhna partizanska tiskarna, ki jo je uredil tov. Stiglic. Večina mladih strokovnjakov se je pozneje vključila v aktivno partizansko borbo in mnogi od njih so izkpravili za domovino.

Ko se je kmalu po vojni osnovalo podjetje za elektrotehniko in fino mehaniko »Iskra«, pri nas se nismo imeli zadosti tehnično usposobljenega kadra za tovrstna podjetja. Vzel so morali izpopolniti mladi nadarjeni in postrvovalni ljudje, ki so prihajali iz vojske in ki so pomanjkanje znanja nadomestili z marljivostjo in vztrajnostjo. Tedaj so prihajali v Kranj mladinci iz vseh krajev Jugoslavije. Ze leta 1947 je bilo od skupno 1600 zaposlenih kar 900 mladincev. Organizirali so se prvi tečajji in izpiti za kvalificiranje...

Ni treba posebej poudariti, da je tedaj mladinska organizacija opravila nemalo pozitivnega vzgojnega dela.

Ko so se v letih 1947, 1948 organizirale v podjetju delovne brigade, so bili mladinci prvi, ki so se oprijeli nove oblike dela s podvojeno voljo. Tekmovali so med seboj in si prizadevali, da bi čimveč doprinesli k obnovi porušene domovine in k izgradnji industrije. Merilo uspehov so bili že tedaj: doseganje kvaliteta proizvodov, doseganje norme, čim manjši izmet in izostanek, čim boljše čuvanje materiala in strojev itd. Mladinske petorke — brigade — so uspešno tekmovala z brigadami starejših izkušenejših delavcev. Kdo se ne spominja naporov in uspehov, ki sta jih dosegale petorke tovarnišev Ivana Stružnika in Korčiča. Njihov primer je še danes vzgled mnogim mladim, ki se bore za povečanje delovne storilnosti...

Ko se je bil boj za doseg plana, so vsi mladinci sklenili, da bodo vsak dan delali po pol ure več. Nekateri pa so ostajali na svojem delovnem mestu — brez prestanka — tudi po več dni. To je bil čas, ko je naše delovno ljudstvo bilo poslednji odločilni boj z nasprotniki izven meja naše domovine, ko so bile klesče gospodarske blokade najhujše. In ne majhni delež v tem boju so prispevali mladinci iz »Iskre«.

Razen na delovnem mestu v podjetju se je mladina »Iskre« izkazala tudi na vseh republičkih in zveznih mladinskih delavskih akcijah, kamor je posiljala svoje zastopnike.

Pomagali so graditi bloke za delavce in njihove družine v Kranju. Sodelovali pa so tudi pri izgradnji internata industrijske šole, kjer se je izobrazilo in izpopolnilo že nešteto mladih strokovnjakov.

Da je mladinska organizacija v »Iskri« dosegla prva leta po vojni tolikšne uspehe je gotovo zaslug prvega mladinskega sekretarja Jožeta Benčiča, ki se

je iz mladincev razvil v enega najnaprednejših delavcev v podjetju in je danes predsednik sindikalne podružnice.

Mladinska organizacija pa je bila tudi kovačnica novih, naprednih, socialističnih državljanov. Iz njenih vrst so izšli mnogi in predani tovariši našega političnega in javnega življenja.

Omenili smo že tovariša Benčiča, omeniti pa moramo tudi tovarišico Majdo Mesarič, ki je bila že v letu 1948 sekretarka mladinske organizacije in je še danes ena najaktivnejših v pod-

jetju, pa tudi na terenu. Omeniti bi morali še vrsto drugih tovarišev, toda preveč bi bilo naštevavanja.

Naj za primer, da je in da je bila mladinska organizacija v »Iskri« res kovačnica naprednih ljudi, navedem le dejstvo, da je v Mestnem mladinskem komiteju Kranja kar 7 mladincev iz »Iskre«.

Mladina pa se ni uveljavljala le na svojem delovnem mestu, v proizvodnji, temveč tudi v kulturnem in športnem življenju.

Ko so bila športna društva še v podjetjih, je imela tudi »Iskra« svoja moštva, pozneje pa so prav ti športniki tvorili osnovo za formiranje SD »Mladost«. Večina članov tega športnega društva, so delavci mladinci (tako vsi člani odbojkarke ekipe, mnogo nogometašev itd.).

Ko se je mladinska organizacija prenesla na teren se je najprej upalo, da se bo poživelo podeželje in da bodo tovariši, ki so doslej aktivno sodelovali v podjetju, znali za interesirati in navdušiti za politično, kulturno in športno delo tudi podeželsko mladino, to da uspeh ni bil tolikšen, kot smo pričakovali. Izkazalo se je, da je osamljenost in nepovezanost vplivala precej negativno.

V »Iskri« so je manjša aktivnost mladine odrazila v celotnem življenju podjetja. Sindikalna organizacija je izgubila eno svojih močnih opor, prav tako pa tudi delavsko samoupravljanje ni našlo tiste splošnosti, tiste vsebine, ki bi jo po svoji funkciji moralo.

Se več. S prenosom na teren, je bil okrnjen vir, odkoder so se črpali kadri za politično in strokovno delo v podjetju. Mladinska organizacija, ki je bila doslej šola novih, naprednih državljanov, je v svojem delu zamrla in nič več niso v tolik-

šni meri izhajali iz njenih vrst ljudje, ki bi vodili napredno življenje tovarne.

Ta dejstva so nujno terjala ponovno organizacijsko spremembo.

Mladina »Iskre« je osnovala svojo organizacijo v podjetju že 9. januarja letos. Na konferenci vse mladine, ki je bila tega dne, je bil izvoljen 7-članski komitej, za predsednika pa tovariš Kadoič.

Mladinski komitej v »Iskri« je takoj po izvolitvi izdelal obsežen program dela, katerega bistvene točke so: posveti in

predavanja o vzgoji in strokovni izobrazbi v podjetju, izleti in gostovanja mladine iz sosednjih kolektivov ter sodelovanje v delavskem samoupravljanju in političnem življenju podjetja.

Na posvetih o vzgoji in strokovni izobrazbi se sestanejo brigadirji, mojstri in ostali odgovorni uslužbenci ter mladinci. Vsebinska sestanka je ocena dela enih in drugih, kakor tudi pomoč in dajanje napotkov mladini. Na posvetih se kritično pretrese delo v podjetju in se odstranjujejo vsi negativni pojavi, ki škodujejo napredku mladine. Prav s temi posveti je uspelo, da se je med starejšimi strokovnimi delavci odstranila slaba navada, da mladinci niso hoteli posredovati svojega znanja.

Razen posvetov pa vplivajo pozitivno na rast mladine tudi predavanja o vzgoji in vzgojnih metodah, ki jih posredujejo mladim razni strokovnjaki.

Za strokovno izobrazbo so še številni tečajji, ki jih v največji meri obiskujejo mladi delavci.

Letni program izletov, gostovanj in prireditev je bil že v teh kratkih mesecih uresničen 40 odstotno.

Prve prireditve, ki jih je organizirala nova mladinska organizacija, so bili mladinski plesi, kjer so se točile le brezalkoholne pijače. Z njimi so hoteli mladino iz različnih kranjskih podjetij med seboj seznaniti, predvsem pa iztrgati številne mlade ljudi od vpliva alkohola. Saj je bilo od približno 300, kolikor je vsakokrat prišlo na ples, skoraj 200 takorekoč potegnjenih od beznic in pijače.

Velik vzgojni uspeh so imele tudi ekskurzije, ki jih je mladina »Iskre« organizirala že v vse kranjske tovarne.

Na številnih izletih (Golnik, Martinjvrh, Koper, Slovensko

Primorje itd.) se je mladini nudila zdrava zabava in razvedrilo. Prav tako zanimivi pa so bili obiski mladine iz raznih industrijskih središč Slovenije.

Najbolj plodno je bilo gostovanje in posvet s člani Kluba mladih proizvajalcev z Jesenic. Izmenjana so bila mnenja in izkustva, prirejen družabni večer ter razna športna tekmovanja.

Največjo pozornost pa posveča mladina »Iskre« problemu delavskega samoupravljanja. Morda prav zaradi tega, ker se delavci pogosto ne zavedajo

Prva serija kinoprojektorjev, izdelanih v tovarni »Iskra«

svojih pravic, često pa seveda tudi ne svojih dolžnosti. Zato mora biti prav v mladini tisto, kar bo prineslo spremembe v tem pogledu.

V »Iskri« se sicer mladina močno uveljavlja v delavskem samoupravljanju, saj je v delavskem svetu, ki šteje 81 članov, kar 16 mladih ljudi. Vendar, če pogledamo natančneje, ugotovimo, da morda to razmerje še vedno ni povsem ustreza (v delavskem svetu je le ena petina mladine, v podjetju pa polovica!).

Delavski svet in upravni odbor kažeta kljub temu mnogo zanimanja za delo in življenje mladine. Vse razprave po DS in UO pred sestankom in po njem — obravnava tudi mladina, razen tega pa so na vseh sejah teh organov še posebni zastopniki mladine.

Primer »Iskre« kaže, da se delo mladine bistveno spreminja in da dobiva položaj, ki ji po njenih nalogah tudi gre. Prizadevanja mladih v tem podjetju pa lahko služijo mnogim za zgled.

Mladinska organizacija je zmagala

Na Bistrici nad Trzicem ima mladina skromno, vendar lepo igrišče, kjer se lahko v prostem času športno izživlja. Mladinska organizacija v Trzicju je celo skušala opremiti, in s prostovoljnim delom še bolj urediti, to igrišče.

Nemalo pa je bila presenečena mladina bistrskega predela, ko je izvedela, da je bilo odano zemljišče, na katerem je igrišče, za zidavo stanovanjske hiše bivšemu uslužbencu Bombažne predilnice in tkalnice iz Trzicia, ki je bil svoječasno obsojen na 18 mesecev zapora zaradi gospodarskega kriminala. To mu je odobrili upravni

Mesto Ljudske mladine

je v krogu naprednih sil v boju za socializem

JOŽE VARL

Ko ob 10. obletnici osvoboditve pregledujemo pot, ki jo je prehodila delavska mladina, kot del delavskega razreda, vstanejo pred nami veličastni dnevi povojne graditve in zmag ko je mlada generacija s pesmi na ustih pomagala premagovati mnoge ovire, ki so jih postavljali ljudje, tako »vzhoda«, kot »zahoda«. Prehojena pot delavske mladine Slovenije in Jugoslavije, je pot delavskega razreda, ki je čvrsto nosil za stavo socializma skozi težke borbe za našo gospodarsko in politično neodvisnost. Borba za nove zmage se nadaljuje, pri naša pa mlademu pokolenju nove naloge in s tem tudi probleme. Tovariš Tito je v lanskem novembru v Kopru postavil pred mlado generacijo odgovorno nalogo — začeto delo starejše generacije nadaljevati in zaključiti našo graditev.

Organizacija Ljudske mladine Slovenije, ki združuje vso napredno mladino, se teh nalog dobro zaveda, le-te pa so povezane s problemi, ki jih mora LM v sodelovanju z drugimi organizacijami in organi uspešno reševati. Pred leti je bila LM v podjetjih močan politični stebel pri utrjevanju socialističnih odnosov v industriji. Zadnji dve leti se je ta stebel nekoliko zrahiljal, ker je bila organizacija preusmerjena na teren. Prodiranje malo-meščanstva, lokalizma, partikularizma in indiferentnosti med delavsko mladino, pa je narekovalo organizacijo tam, kjer mladina dela, to je v tovarno. Prav v pripravah za majsko praznovanje delavske mladine v Kranju, je organizacija LM v podjetjih zaživela. Pokazalo se je, da je med mladimi delavci mnogo takih, ki dobro poznajo probleme podjetja in proizvodnje. Vse to pa moramo posredovati vseh mladih generacij in jo mobilizirati v borbi za dvig delovne storilnosti, ki je »pogoj za dvig našega zaostalega gospodarstva in s tem v zvezi tudi življenske ravni«.

Osrednji problem, ki ne sme biti samo problem LM, temveč vseh naprednih sil v podjetju, je splošna in strokovna izobrazba mladih delavcev. Osnovna politična skrb mora biti skrb za mlade delavce, ki bodo nadaljevali veliko bitko za socializem. LM v raznih oblikah skrbi za splošno vzgojo. »Klub mladih proizvajalcev«, ki je med prvimi začel delati v Zvezarni na Jesenicah in se pokazal kot zelo koristna oblika za seznanjanje mladih delavcev z aktualnimi gospodarskimi in političnimi problemi, prodira v naše tovarne in opravlja veliko nalogo pri vzgoji koristnih proizvodnih elementov našega

gospodarstva in dobrih državljanov. Mladi proizvajalci se morajo čutiti soodgovorne pri upravljanju in napredku podjetja. To LM dosega razen omenjene oblike še s predavanji, s posveti z vodilnimi tovariši podjetja in na svojih rednih sestankih. Mladim delavcem moramo dati navdih revolucionarnosti, povedati jim moramo, da so del tistega razreda, ki je nosil in nosi glavno breme socialistične revolucije in — da je revolucionarnost svojstvena odlika delavca, pri uresničitvi naše socialistične linije. Stevilo mladih delavcev v delavskih svetih in upravnih odborih je odločno premajhno. Ne gre zato, da bi LM imela v teh organih svoje člane kot predstavnike, temveč skrbeti moramo za sistematični priliv mlajših v te organe, za sistematično prevzemanje odgovornosti od starejših tovarišev, ki so v najtežjih letih naše graditve nosili glavno breme in, ki jih bo starost in utrujenost postavila v zaslužni pokoj. Vse to pa narekuje mladi generaciji nenehno razširjanje obzora in znanja, od česar zavisi naša bodočnost in uspešen napredek.

Posebno poglavje na sedanji stopnji razvoja je strokovno izobraževanje mladega človeka, ki mora postati odgovorna naloga vseh naprednih sil. Borbe za dvig delovne storilnosti ne moremo in ne smemo ločevati od ostalih družbeno političnih problemov našega razvoja. V mnogih slovenskih tovarnah je prav LM pobudnik raznih strokovnih tečajev, ki pa morajo zajeti čim širši krog, predvsem mladih delavcev in postati sistematični in stalni. Skrb za to pa naj prevzamejo Delavski sveti in Upravni odbori, skupaj s sindikalno organizacijo. Društvom inženirjev in tehnikov in vseh pozitivnih silami v tovarni, ki želijo napredek našemu gospodarstvu, istočasno pa se mora voditi stalna evidenca nad napredkom in gibanjem mladih kadrov. Mladinska organizacija mora biti pri tem, kot pri ostalih vprašanih dovolj glasna, mladim ljudem naj nenehno tolmači potrebe po strokovnem usposabljanju in razbija mnenja mlajših, da mora takoj po dovršenem tečaju ali šoli zasesti, ne vem kako odgovorno mesto. To doseže šele z nenehnim učenjem in s spričevalom, ki ga bo dobil s prikazanim delom. Sele v vsakdanji življenjski borbi bo postal mlad človek močan in plemenit, tak, kakršnega zahteva čas in naša prihodnost.

Vprašanje, ki ga ne smemo ločevati niti od prvega, niti od drugega, je skrb za duševno in telesno rast mladih delavcev. Res je številčno stanje v naših družtvih znatno boljše in večje, kot je bilo to pred vojno — v nekaterih krajih je prav delavska mladina nosilec vse družbene dejavnosti. S tem pa nismo in ne smemo biti zadovoljni, saj od tega zavisi moč in sposobnost družbe. Vodstva tovarni in posameznih obratov izjavljajo, na so mladi delavci, ki so vključeni v katerokoli društvo, mnogo bolj disciplinirani, mnogo bolj učinkoviti pri delu kot taki, ki niso nikjer. Prav zaradi tega nam je tako stanje toliko bolj nerazumljivo. Res je naša družba dala sredstva za razna društva, čutimo pa, da je bilo moralne pomoči mnogo premalo. Redki so primeri, ko »S ali UO ali katerakoli druga organizacija, obravnava tudi to, za dvig produktivnosti tako važno

(Nadaljevanje na 12. str.)

GORENJSKI GASILEC

I. GORENJSKI GASILSKI FESTIVAL

Vsem našim društvom sporočamo v zvezi s festivalom sledeče: Priprave za festival v glavnem zadovoljivo potekajo, vendar je preizkušnja v nedeljo 15. t. m. pokazala, da je zlasti za parado, potrebno še mnogo vaj, da bi se dosegel strumen in enoten korak.

Vsa društva opozarjamo na okrožnico št. 210/55-G z dne 9. maja in prosimo, da pripravijo čim boljše udeležbo in se omejijo na objavljeni program. V programu je nastala še sprememba in sicer za nedeljo 29. maja. Glavni nastop bo ob 9.30 uri in ne ob 10. uri, parada pa se bo začela točno ob 11. uri. S tem v zvezi bo generalna preizkušnja za glavni nastop namesto ob 7.30 uri ob 7. uri. Prosimo vsa društva, da bodo prišla v Kranj točno do 7. ure. Vsa društva naj zlasti nastopajočim omogočijo pravočasen prihod h glavnemu preiskušnji. Prosimo, da se točno držite časa, ki je napovedan za posamezne prireditve, ker se bodo vse prireditve začele točno ob napovedanem času.

Informacijska pisarna bo poslovala že od petka 27. maja

od 13. ure vse do zaključka festivala v Kranju na Koroški cesti št. 4, v prostorih Ljudske tehnike, telefonska št. 477. Prosimo, da se za vse informacije v zvezi z razporeditvijo udeležencev in prireditve obračate na to pisarno, ki je edino pristojna za dajanje informacij.

V zvezi s parado sporočamo še sledeče:

Vsa društva, ki imajo nove prapore naj jih obvezno prinesejo s seboj. Prav tako naj vsa društva, ki imajo državne ali republiške zastave iste prinesejo s seboj.

Rokavice:

Opozarjamo vse PGD in ObGZ, da imamo na zalogi bele paradne rokavice v velikosti št. 9, 11, 12 in 13. ObGZ naj po možnosti organizirajo nakup za vsa svoja društva, da ne bi bilo potrebno prihajati v Kranj. Plačljivo pri prevzemu blaga.

Okrasite gasilske domove, organizirajte zažiganje kresov. Vsa društva iz Kranja in okolice naj se v svečanih in delovnih uniformah udeležijo slovesne otvoritve festivala, ki bo v soboto 28. maja ob 20. uri na Titovem trgu v Kranju.

V prihodnjem tednu boste prejeli tudi programske knjižice.

V zvezi s festivalom pozivamo vsa društva, da pridejo na festival organizirano. Poveljniki društev naj prevzamejo vodstvo udeležencev svojih društev. Na vseh prireditvah festivala bodo reditelji in prosimo, da njihova navodila dosledno upoštevate. Zlasti opozarjamo na dostojno zadržanje v uniformi in disciplino, ki je predpogoj za uspeh. Gre za našo največjo prireditve in njen uspeh je odvisen od vsakega udeleženca, zato še enkrat opozarjamo na točnost in discipliniranost v obeh dneh festivala.

Akademija TVD „Partizan“ Domžale

Domžalski »Partizan« je dostojno proslavil 10. obletnico osvoboditve z uspešno telovadno akademijo, ki jo je priredil na predvečer Dneva zmage. Ta slavnostna akademija je bila obenem tudi uvod v ostale prireditve, ki jih bo imelo društvo ob proslavi 50-letnice ustanovitve telovadnega društva v Domžalah.

Akademiji so med drugimi prisostvovali predstavniki republiške in okrajne zveze »Partizan«, predstavniki oblasti in organizacij ter partizanske patrle. Po slavnostnem govoru, ki ga je imel predsednik društva prof. tov. Flerin, je domžalska godba odigrala državno himno, nakar so telovadci in telovadkinje domačega društva prikazali 20 telovadnih točk. Telovadci so želi obilo odobravanja od številnega občinstva. To je v kratkem času že druga akademija društva, ki sta jo pripravila načelnik tov. Vidmar in načelnica tov. Koširjeva, za kar zaslužita vsa pohvalo in priznanje. Sodelovali so vsi oddelki od cicanov pa do 53-letnega načelnika, ki je s svojo vzorno vajo na bradlji dokazal, da je še vedno mlad in ne misli zapustiti svoje mladine.

Od telovadnih točk so bile zelo učinkovite rajalne vaje cicanov. Tudi mladinske s polko, posebno pa z valčkom, so bile deležne velikega priznanja. Članice so nas navdušile v skupnem prikazu talne telovadbe in v sestavi vaj s kiji. Na orodju so se posebno odrezali mladinci na drogu, med njimi Košak, ki se bo pod dobrim strokovnim vodstvom razvil v odličnega orodjaša. Vrsta na bradlji je bila manj uspešna.

Na dvovišinski bradlji pa so bile članice neprimerno boljše od vrste mladink. Članice so s svojimi težkimi sestavami in elegantno izvedbo dobile zasluženo priznanje publike.

V zadnji točki sporeda so strumno prikorakali na oder mladinci, ki so pred nastopom izročili skromen dar svojemu vodniku in načelniku. Med silnim navdušenjem publike, ki se nikakor ni hotelo poleči, so zadoneli zvoki glasbe, na katero so efektno izvedli Vidmarjevo sestavo »Naše vaje«, ki je bila polna dinamike in izredno skladna.

S to akademijo je Domžalski »Partizan« začel proslavljati 50-letnico obstoja društva, ki se bo nadaljevala še z različnimi tekmovanji, društveno razstavo, večerno akademijo na prostem, na glavni izletni čan 19. junija pa bo razvite prapore, otvoritev letnega kopaljšča in velike telovadne nastoje.

—Li—

Kino

Kino »Storžič«, Kranj: 19.—22. maja jugoslovanski norveški film »Krvava pot«, tednik. Predstave v četrtek ob 16., 18. in 20. uri, v petek ob 16. in 18. uri, v soboto ob 16., 18. in 20. uri, v nedeljo ob 14., 18. in 20. uri. 22. maja ob 9. uri ameriški kavbojski film »Cheyenne«. 22. maja angleški barvni film »Dr. v hiši« ob 11. in 16. uri. Obveščamo občinstvo, da bo 25. maja premiera jugoslovanskega dokumentarnega filma o življenju predsednika Tita.

Letni kino »Partizan«, Kranj: 19.—21. maja angleški barvni film »Dr. v hiši«. 22. maja premiera amer. kavbojskega filma »Zenske prihajajo«. Predstava dnevno ob 20. uri.

Kino »Svoboda«, Strazišče: 21.—22. maja angleški barvni film »Dr. v hiši«. Predstava v soboto ob 18. uri, predstava ob 20. uri odpade, v nedeljo ob 18. in 20. uri. Matineja 22. maja ob 10. uri »Krvava pot«.

Kino Naklo: 22. maja avstrijski film »Irena v zadregi«. 27. in 28. maja francoski film — mladini prepovedan — »Divji deček«. Predstave ob petkih in sobotah ob 20. uri, ob nedeljah ob 18. in 20. uri.

Kino »Krvava«, Cerklje: v soboto, 21. maja ob 20. uri angleški film »Osebná zadeva«. V nedeljo 22. maja ob 16. in 20. uri angleški film »Osebná zadeva«.

100 uspehov
na 1 oglas

v našem
tedniku

Odkritje spominske plošče na Lubniku

V okviru prireditev ob 10. obletnici osvoboditve so loški planinci na svoji novi Koči na Lubniku prejšnjo nedeljo odkrili spominsko ploščo padlim borcem Jožetu Pavlici in Jožetu Vergotu. Kljub slabemu vremenu se je na Lubniku zbrala velika množica planincev in ostalih Ločanov. Ploščo je odkril podpredsednik društva tov. Jože Kobal. Proslavo so izpopolnili tudi pevec iz Virmaša.

Ker posamezne stranke zamenjujejo tekoče račune tiskarne in uprave podjetja „Gorenjski tisk“ jih obveščamo, da imata ti dve enoti ločena tekoča računa v komunalni banki in sicer: uprava „Glasu Gorenjske“ 61-KB-1-Ž-135 tiskarna pa 61-KB-1-Ž-228

OBJAVE - OGLASI

GLEDALISCE

Prešernovo gledališče Kranj

Nedelja, 22. maja ob 16. uri: Izven in za podeželje — Igor Torkar: »Pisana žoga«.

Torek, 24. maja ob 20. uri: Literarni večer Kranjskega akademskega društva.

Četrtek, 26. maja ob 16. uri: Red C in izven — vstopnice so še na razpolago — Igor Torkar: »Pisana žoga«.

Petek, 27. maja ob 20. uri: Red B in izven — vstopnice so še na razpolago — Igor Torkar: »Pisana žoga«.

Sobota, 28. maja ob 20. uri: Slavnostna akademija v čast 80-letnice ustanovitve gasilstva na Gorenjskem in 10-letnice osvoboditve.

Nedelja, 29. maja ob 16. uri: Izven in za podeželje — Igor Torkar: »Pisana žoga«.

Mestno gledališče Jesenice

V soboto, 21. maja ob 19.30 uri: Janko Gregorc — Melodije srca.

MESARSKO PODJETJE

UZ ZKRANJ

sedež Naklo

razpisuje mesto

RACUNOVODJE.

Pogoji: petletna praksa. Nastop takoj. Plača po tarifnem pravilniku. Poizvedbe poslati na naslov podjetja.

V nedeljo, 22. maja ob 19.30 uri: Janko Gregorc — Melodije srca. — Opereta v treh dejanjih. Zveze z vlakci ugodne.

MALI OGLASI

Prodajam plemenskega bika, starega 16 mesecev, ocena III. A, rodovniškega porekla. — Bešter Joško, Ovsišje 12, Podnart.

Prodajam devet malo rabljenih električnih drogov (kostanj). — Naslov v upravi lista.

Prodajam stoječo deteljo (lucerno) in travo. Poizve se v upravi lista.

Prodajam dve stavbni parceli v Medvodah ob glavni cesti. Poizve se pri Stajer Anton, čevljar, Vaše 2, p. Medvode.

Prodajam 10 praznih Znidaršičevih panjev in 4 kg umešnih satnic. Naslov v upravi lista.

Prodajam črn štedilnik. Jukart Janez, Primskovo 214.

Kravo, dobro mlekarico, devet mesecev brejo, ugodno prodajam — Dolžan Janko, Golnik 15.

Kupim nakovalo (ambos) od 80 kg dalje. Lampe Ciril, kovač, Sp. Brniči, Cerklje.

Zamenjam dvosobno mirno stanovanje v Kranju, za enako ali enosobno s kabinetom. — Kranj, Savska c. 5.

Sprejem vajenca za kleparsko-inštalacijsko obrt. — Smolej Alojzij, klepar, Kranj.

Preključujem žaljive besede, ki sem jih izrekel proti Gričar Mirku, Huje 79, Kozelj Andrej, Primskovo 128.

V počastitev spomina pokojne učiteljice Albine Bradaška, poklanjajo upokojene tovaršice deklishe šole v Kranju 1200 din Društvu slepe mladine v Ljubljani.

Vas Vrba sprejme takoj pastirja za krave, pašnik na ravnini (nižinska planina). Hrana in stanovanje preskrbljeno. — Plača po dogovoru. Polzvedbe: Papler, Kranj, Savski breg 7.

Blagovnega knjigovodje in administrativno moč s takojšnjim nastopom sprejme »Alka«, tovarna obutve, Duplje. Plača po tarifnem pravilniku.

Občinski odbor Zveze borcev Begunje se najiskrenejše zahvaljuje »Gorenjskemu kvartetu« za darovanih 6000 din za postavitev spomenika padlim borcem v Begunjah.

Gostilna Zlata riba Kranj potrebuje kuharico z večletno prakso. Nastop takoj.

Kupim stroj za mešanje in grabljenje sena (kombiniran) ali zamenjam za protivrednost. Mušič, Podgorje 118 p. Kamnik.

OBJAVI

RAZPIS

Upravni odbor Zdravstvenega doma v Kranju

razpisuje

mesto materialnega knjigovodje.

Pogoji: ekonomska srednja šola ali vsaj petletna praksa v materialnem knjigovodstvu. Temeljna plača po uredbi in

dopolnilna plača po Pravilniku. Nastop službe takoj.

Prošnjo je nasloviti na Zdravstveni dom Kranj, Poljska pot 8.

RAZPIS

Delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki so aktivni politični delavci in si žele razširiti svoje politično znanje, sporočamo, da se bo

novi tečaj politične šole

pri CK ZKS

začel 1. sept. 1955 in bo trajal 5 mesecev.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih solah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi in višini mesečnih prejemkov pošljite do 20. junija t.l. na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 37/II trakt, tel. 23-981 int. 206, hkrati pa tudi na svoj okrajni komite ZKS. Šola ima internat. Podrobnejše informacije dobite na upravi Politične šole ali na okrajnem komiteju ZKS svojega okraja.

ČEVELJ ZNAMKE

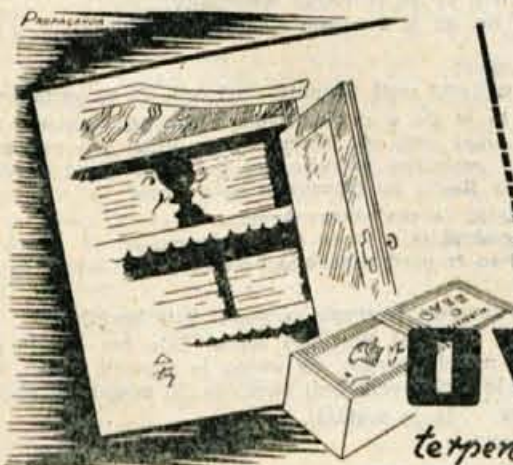
Peko

ni samo izdelan iz prvovrstnega usnja in kvalitetno na višini, temveč tudi trajno ohrani svojo elegantno obliko

ZVEZA LJUDSKOPROSVETNIH DRUŠTEV

OKRAJA KRANJ

čestita k prazniku
delavske mladine z željami,
da popolnoma
uresniči cilje svojih prvoborcev -
proletarcev

ZELO VESELO in dobro razpoloženo je perilo po pranju z OVEN milom. Saj to milo perila prav nič ne muči, ampak le neguje, ker pere hitro, temeljito in prizanesljivo.

OVEN

terpentinovo milo

